

కృష్ణశక్తి

కృష్ణసక్తు

దేవులపల్లి వేంకట కృష్ణశాస్త్రి
1897 - 1980

చీడిమె

an online reading room

కృష్ణశాస్త్రి
తొలి పద్య కృతుల
సంపుటి

చీర్రాపి
కృష్ణపక్షము

ఓరియంట్ లాజ్మన్

రిజిస్టర్డ్ కార్యాలయం

3-6-272, హిమాయత్ నగర్

హైదరాబాద్ 500 029 (ఆం.ప్ర)

ఇతర కార్యాలయాలు

ముంబాయి కలకత్తా చెన్నాయి కొత్త ఢిల్లీ

జైపూర్ బెంగళూరు హైదరాబాద్ పాట్నా

గౌహతి లక్నో భువనేశ్వర్ ఎర్నాకులం

© ఓరియంట్ లాజ్స్ లిమిటెడ్, 1997

ISBN 81 250 1146 3

తొలి ముద్రణ 1992

మరీ ముద్రణ 1997

ప్రచురణ

ఓరియంట్ లాజ్స్ లిమిటెడ్

3-6-272, హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్ 500 029

ముద్రణ

విద్యాయకసాయి ఆఫ్సెట్ (ప్రింటర్స్) హైదరాబాద్ 500 004

అనుక్రమణి

విన్నవము	vi
కవి మాటలలో	vii
కృష్ణపక్ష సింహావలోకనము	viii-xiv
కృష్ణపక్షము	1-84
అంకితము..... xvi	
ప్రవాసము	87-110
అంకితము.... 88	
ఈర్ష్య	113-150
అంకితము..... 112	
ప్రథమపాద నూతి	151-154

విన్నపము

భావకవిత్వా ప్రవక్తగా భాసిల్లినవారు కృష్ణగాత్రి.

భావకవిత్వా రీతికి ఒక్కబంటిగా ప్రసిద్ధి గన్నది వారి తొలి పద్యసంపుట క్రయ - కృష్ణపక్షము, ప్రవాసము, శూర్యశి.

అత్యవరమైన ఈ పద్యకృతులు మూడింటికి పరస్పర సంబంధం ఉంది. అనుపూర్వి ఉంది. ఇతివృత్తం ఒకటి - కృష్ణ గాత్రి ప్రణయకవిత్వా ప్రస్థానం. మూడూ కలిపి చదువుకోతగ్గవి.

కృష్ణపక్షం సంపుటాన్ని మొదట 1925 లో, సాహితీ సమితి తరపున, తమ సింహావలోకనంతో, ప్రచురించినవారు. సభాపతి తల్లావజ్జల శివశంకరగాత్రి (శివశంకరస్వామి). తరువాత ప్రవాసము - శూర్యశి అనే సంపుటిని 1929 లో అచ్చువేసిన వారు, 'వ్యాస' పత్రికను నడుపుతున్న ముద్దుకృష్ణ.

ఆ తరువాత కృష్ణపక్షము - ప్రవాసము - శూర్యశి కలిపి ఒకే సంపుటిగా పలు ముద్రణలు పొందాయి.

1975 లో స్వర్లోత్సవ సమర్పణగా ఈ కావ్యక్రయ తిరిగి ప్రచురితమైంది.

ప్రకాశకులు

కవి మాటలలో....

“ఒక అంద్రకవి కృష్ణవక్షంలో ప్రవాహియై తిరిగి తిరిగి, కంట
బడిన ప్రతి లావణ్యాన్ని కదిపి కదిపి, పక్కన మోగిన ప్రతి
హృదయాన్ని వలకరించి వలకరించి, లోకంలో తనకు వచ్చిన
శాందర్యం లేదనీ, తన్ను ప్రేమించి కాను ప్రేమించే ప్రేయసి లేదనీ
కుంగిపోయి కుంగిపోయా, ముచ్చిచ్చులో వేగి వేగి, ‘వా కుగారులు
లేవు, వా కుషమ్ములు లేవు’ అన్న వరకంలోకి వచ్చాక, తనస్సు పూర్తి
అయ్యాక, గాంకలిక్తుడై కానే ప్రేయసిని పృష్టించుకున్నాడట!
ఎలాగ? తన మనస్సును ఎన్నడో ఎన్నడో పోడిన ప్రతి శాందర్య
ఖండాన్ని, తన హృదయాన్ని ఎన్నడో ఎన్నడో వలకరించిన ప్రతి
ప్రేమ శకలాన్ని, ఎక్క డెక్కడికో పరుగెత్తుకుని వెళ్ళి, ఏరి ఏరి
తెచ్చుకుని, అన్నిటినీ కలిపి కలిపి అమెను విర్మించుకున్నా డట!
అంటే ఏమిటి? కవిని అరవి చిచ్చు! తీరని కృష్ణ!.... కృష్ణవక్షమూ,
ప్రవాసమూ అయ్యాక - ఊర్వశీ, కార్తికీవి!”

(‘ఊర్వశీ’ ప్రపంగవ్యాసం నుంచి: కృష్ణకావ్య వ్యాసావళి - 2,
పుట 59)

కృష్ణపక్ష సింహావలోకనము

1

'కృష్ణపక్షము'లోని ఖండికలలో గాని, గీతికలలో గాని దేని కిని కృష్ణపక్ష మనుపేరు లేదు. కవి కృష్ణశాస్త్రి, కవిత్వము విశేష భాగము కరుణారసాత్మకము. నిరానందసూచక మగు కృష్ణపక్ష మును కవి స్వీకరించి, సాంకేతికముగా కావ్యసందోహమునకు ఈ నామ ముంచివాడు. ఈ సందోహ మాండ్రసారస్వతములో అపూర్వము, అత్యంత విశిష్టము.

కృష్ణశాస్త్రిగారి బాల్యము, వాన్నగారు పితాపు రాస్తాన కవులు. ఈ విద్యత్కవులు గంగాధర రామరావువారి అస్థానములోను, నూర్యారాయ మహిపతివారి అస్థానములోను విశేషాదరము పొందెడి వారు. వారివిడ దగుటచేతనే ఈ కవికి ప్రభుధక్తి కలదు. అందు వల్లనే 'కృష్ణపక్షము' పీఠికాపుర మహారాజున కంకిత మగుట సంభవించినది.

2

ఈ కవి భావతరంగిణి చతుర్విధముల ప్రవహించుచుండును. అ నేటికలు నాలుగింటికిని పరస్పర సంబంధము కూడ గోచరించును.

అందు మొదటిది స్వతంత్రముద్రి. ఆధునిక లోకములో నర్వతో ముఖముగా విజృంభించుచున్న స్వాతంత్ర్యభావ తరంగము లీ కవి హృదయమున అపూతము చేసి, కవితలో బహువిధముల వ్యక్త మయినవి. స్వేచ్ఛాగానము అను కావ్యకీర్తికయే దీనికి నిదర్శనము.

నము. ఈయన స్వేచ్ఛ నిరర్థకమై, నీరూపమై లోకహాని చేయు స్వేచ్ఛా భావము కాదు. ఈ కవి యిట్లున్నాడు :

క్రూర్య కౌటిర్య కల్పిత కరివరాస్య
శృంఖలములు తమంతనె చెదరిపోవ
గగనతలము మాఝోగగ కంఠ మెత్తి
జగము విండ స్వేచ్ఛాగావర్షుడల వింతు.

ఈ స్వేచ్ఛాగానము 'తిమిరలతను తారకా కుసుమముల చాల్చు' జేయునది, 'కర్కశ శిలను నవజీవకళల చేర' జేయునది. 'చిత్త మానందమయ మరీచికల' సోలించునది.

ఈ కవి చిత్రకల్పనలకు వెలుమారు ప్రయోగించు నువ మానముల స్వభావమువలననే స్వేచ్ఛావృత్తి విశేష మగుచుండును. రిపుడులు, విహంగములు, మేఘములు, విద్యుల్లతలు, రుంఝాప్రథం జనములు, తారకలు, మిడుగురులు, - ఇట్టివి మాటిమాటికిని రచనలో కానిపించుచుండును. ఈ కవి 'స్వేచ్ఛాకుమారుడు'; 'గగనపథ విహార విహంగమవతి'; 'మోహన విసేల జలధరమూర్తి'; 'ప్రళయ జంఝా ప్రథంజనప్వామి'; అకులో అకు, పూవులో పూవు, 'గలగలని వీచు విరుగాలిలో తెరటము', 'జలజలని పారు నెల పాటలో తేట', 'వగడాల విగురాకు తెరవాటు తేటియు నయి, అకలి దవ్వులు, వింతలు వంతలు లేక అడవిలో దాగిపోయి ఎక తమ తిరుగాడుట యీ కవి యభీప్సితము.

ఈ స్వేచ్ఛా ప్రయత్నము అహంవిషయముల గానవస్తువు నున్నది. సంప్రదా యానుగతములైన భందస్సులనే గాక మాతన తృందములను గూడ గ్రహించి వానిలో భావములను బాగుగా వెలికించి రచన మొప్పించుట; పాదభాగములో ఖండిక ప్రారంభించుట; పాదాంతము కాకుండనే కావ్యము ముగించుట; మాతన

Web: <http://www.telugubooks.org> | పేజీ 100 | తెలుగుదీయకుండుట ; కొన్ని ఖండికలకు నామ ముందకుండుట - ఇత్యాది విశేషములు నహ్మదయలకు నవ్యకళ చాపాదించు గుణములుగా గోచరించును.

3

బహు స్వేచ్ఛాభిమానము నుభవదము కానేరదు. ఏత్ర విచిత్రగతులు గల యీ లోకములో స్వేచ్ఛారతికి సామాన్యముగా దుఃఖమే ఫలితము. ఈ కవికి గూడ అదియే ప్రాప్త మయ్యెను. దుఃఖమే ఈయన భావతరంగిణిలో ద్వితీయ వేణిక. దుఃఖమును వర్ణించు ఘట్టములందీ కవి అసామాన్యుడు. దుఃఖము లోతు గ్రహించినవాడు. దుఃఖమే ఈయనకు ప్రీయతమ మని లోచును. 'అమలమోహన సంగీత మందు హృదయదళన దారుణ రోదన ధ్వను' లీ కవికి వినబడుచుండును.

'హృదయవాళము తెగియి, నా హృదయధవము
తొలగిపోయెను. జీవితఫలము ప్రుక్కి
వేల బడె, వింక జీవించ వేల నభుడ?'

'హృదయకోశికధార వెడుగు జీవిత వర్షి
మొదలంటి దూర్చివారే - భయదాగ్ని
కీలలను వ్రేల్చినారె !'

ఈ విధముగా విలపించు మాననమునకు దుఃఖముతో విరంతర సాహచర్యము వల్ల దుఃఖమే వింతభోగముగా వరిణమించి నది. అది నిరుప మానంద సంపద యయినది. అక్కళక్తి సుజ్ఞీ వింపజేసినది. అంతట ఈయనకు లోకము తృణప్రాయముగా గాన బడినది.

'ఎవ్వ రవి యింతురో నన్ను? - ఏ వనంత
కోక భీకర ఉమిరలో కైకవతివి !....

వాడు విశ్వాస తాళవ్వంకాలు కలవు
 వాడు కప్పిటి నరుల దొంతరలు కలవు....
 'హూడు మవహారగా వేడ్కవీరు వచ్చు —'

అని దుఃఖములోని సౌఖ్యము వెలిగిన కవి నిదామోటుముగా
 అక్రమించినాడు.

4

దీరులు దుఃఖాధిదూతులు కాక దుఃఖములోనే ముఖ
 హారమును గ్రహించి జూతురు, కేవలము దుఃఖముతో నుండు
 దీరసాహసర్యము వేతనే అట్టి యత్నము సాధ్యము కాదు. ఒకవేళ
 అట్టి ప్రయత్నము జరిగినను ప్రీతి లేకుండ సఫలము కానేరదు.
 దుఃఖము లోతు గ్రహించిన యీ కవి హృదయములో ప్రీతి అంకు
 రించి దుఃఖోపశాంతి చేసినది. అట్టి ప్రేమాంకుర వర్ధనమే 'కృష్ణ
 వక్షము'లో తృతీయవేణికగా రూపొందిన భావతరంగిణి.

ప్రేమాంకుర మైనతోడినే ప్రకృతియందలి నానావిధ పరి
 ణామములు, పలపుపలని విలాసశేష్టలుగా పొడగట్టును.

'అలరు పడంతు లెల్లరు హిమాంబువులన్

వవమల్లకా పతిన్

జలకము లార్చివారు, వవజాత

పరాగ మెరియి వారు, మేల్

జీలుగు హెరంగు పొందకుడు

చీరల గట్టిరి పెండ్లి కందు; హా

మేల జలజాత పుత్రముల మాటువ

వేటికి దాగివాడహా!

కావి క్రమక్రమముగా ప్రేమ స్వచ్ఛమగును. అప్పుడు
 ప్రయోజనము ప్రదానము కాక స్వచ్ఛంద మగును.

చంద్రికల నేల వెదజల్లు చందమామ?
ఏల నలిలంబు పొరు? గా డేల చంద్రు?
ఏల నా హృదయంబు ప్రేమించు నీమ్మ?

ప్రేమలోని నిరతిక యానందము గ్రహించినవీమ్మట 'హేమ మలేరత్నగణ' మవనరము కాదు. ప్రేమయే దివ్యభాగ్యముగా దోచును.

ప్రేమ దుఃఖమున కుపకాంతి కలిగించునదే యయినను కేవల మీ ప్రేమచేతమునకు నంబుంధించిన దగులంతవరకు తనవెంట నూతనమైన అకాంతిని కొనిరాకపోదు. ఈ యగ్రాంతి బహువిధములు. అందు సాధారణ మైనది వియోగజన్యము. అట్టి నందర్పమున—

'ఈ విరహాపంకావ మీ ప్రవాస క్షేణ
మే వగిది నహియంతు వెటులు కీచింతున్?'

అది హృదయము విలపించుచున్నది. ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రేమాతిశయము వలన భయాతిశయము కలుగుచుండును.

'నీ కమలెవ్వ కావల నొక చినుకైన కదలరీ
ప్రళయకా లావంత భయద పాథోరాశి
వలి విశ్వ మెల్ల ముంచెత్తు సుహృద్'

అనిపించును—

ప్రేమజన్యమైన యగ్రాంతి ప్రేమ విఫల మయిన ఘట్టములు వర్ణించునప్పుడే దుర్భరముగా నుండును. దాద్య పరలోకగత యయిన తర్వాత—

'వా చిరులతోట పెరిగిపోవ్వాడీ బొక్క
 పవడపు గులాబీ మొక్క వా ప్రణయజీవ
 నమ్ము వర్తమ్ముగా వనయమ్ము కురిపి.
 అల్ల దిగియె

బొక్క పూ రార్క కిరణమ్ము : తిర్పి వ్రాది
 వా గులాబీ బోలి కూలి వచ్చు వీరే.

ఇట్లు 'కృష్ణవత్సము'లో కవిత్వము అత్యాశ్రయమై హృదయం
 గమనమునది.

5

వ్యతంత్రముదితో లోకములో నంపరించి దుఃఖముల పాలై
 ప్రేమవలనను సంపూర్ణకాంతి పొందలేని మనుష్యులకు ఒక్కటే
 శరణము. అది ఈశ్వరారాధన. దుఃఖితాత్ములు అత్మనిరసనము
 వేసికొని భక్తివరాయణులయి భగవానుని యనుగ్రహముచే
 వివిక్రమ లగుదురు. అట్టి వాయలు ఈ కావ్యసందోహములో అర్చ
 కుత్సకు పాడ కట్టచున్నవి. కవి భావతరంగిణిలోని వతుర్దవేణిక
 యిదియే.

ఒక్కొక్క భక్తుడొక్కొక్క విధముగా ఈశ్వర సాన్నిధ్యము
 నకు యెత్నించును. అందులో అత్మగర్భణవిధానము సాధారణము.
 'పాపోహం పాపకర్మాహం' అనిపించుట సహజము. అట్టి యెడనే
 ఉద్వేగభగవదాపముగా -

'కురియుమురా కట్టితివి !
 మరిమరి విరిపింపుమురా !
 నరము గూర్చి వరమేళన
 తాత్పుమరా పాపి !'

భగవానుని పాద వన్నిధానమున వేయు వ్రతావిములుగాని, అత్యగర్హణముకాని యెన్నడును వ్యర్థము కావు. మొట్టమొదట ఈశ్వరుని ధ్యానించుట యెట్లో యని శీలక పాదమును, క్రిమముగా భగవానుని 'వంతనేతలు' విశ్రాంతి కలిగించును. సర్వాత్మకునకు కానుకగా నేమి యర్పించెదగునో యను సంభ్రమము జని యించును. పతితపావను డగు పరమేశ్వరుని పాదసంపర్కముచే సమస్తమానస్యము ఖాళిత మగునను ప్రత్యయము తుదకు ప్రభవించును. అప్పుడు -

'కలుష దుర్భాంత పంక సంకలిత కుహర
ముల జవించు మరీ యాశ్ర మతివధార
శ్వామి, తనదీయ పాద దేశమున భార
పరమపావన కాహ్లాదీ ప్రతిభ గాంచు!'
అనెడి ధైర్య మంకురించును.

ఈ విధముగా సమస్తమును ఈశ్వరార్పణము చేయునపుడే అవ్య యానంద మావీర్భవించును. అది సమగ్రముగా సంభవించి నప్పుడు కృష్ణకవి హృదయములోని కృష్ణపక్షము శుక్లపక్షముగా పరిణమించి లోకముపై సూతనవంద్రికలను ప్రసారించగలదు.

—శివశంకరకావ్య

కృష్ణపక్షము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మహారాజా
రావు వేంకట కుమార మహిపతి
సూర్యారావు బహద్దరు వారికి

తరుణ శృంగార మధుర మాధవుడ వీవు
కలికిపాటల కోయిలకొలము, మాది;
తావకిన సభావన తరువితాన
శాఖికల నిత్యనూతన స్వాదుగాన
జీవసారము కురియించి చివురుచెత్త
పాడుకొన్నాడు మా కులస్వాము లెల్ల
స్వచ్ఛక్తిర్తి! మనోజ్ఞ వనంత మూర్తి!
వీకకుమారకు నన్ను పాడుకొన నిమ్ము,
మాలగా తొలిపాటల వూలతోడ
హృదయమే కూర్చి నీ కొర కెదురుచూతు!

అకులో అకునై ...

అకులో అకునై పూవులో పూవునై
కొమ్మలో కొమ్మనై నునులేత రెమ్మనై
ఈ యడవి దాగిపోనా

ఎట్టెన
నై

నివటనే యాగిపోనా ?

గల గలని పీచు విరుగాలిలో కెరటమై
జల జలని పారు సెలపొటలో తేటనై
ఈ యడవి దాగిపోనా

ఎట్టెన
నై

నివటనే యాగిపోనా ?

వగడాల విగురాకు తెరదాటు తేటినై
పరువంపు విరిచేడె చిన్నారి నీగునై
ఈ యడవి దాగిపోనా

ఎట్టెన
నై

నివటనే యాగిపోనా ?

ఓరు వెక్కి చుల నీలగిరి నెక్కి మెలమెల్ల
వద లెక్కి జలదంపు నీలంపు నిగ్గునై
ఈ యడవి దాగిపోనా

ఎడైన
ది

నివటనే యాగిపోనా ?

అకలా దాహమా నింతలా వంతలా
ఈ కరణి వెర్రినై యేకతమ తిరుగాడ
ఈ యడవి దాగిపోనా

ఎడైన
ది

నివటనే యాగిపోనా ?

స్వేచ్ఛాగానము — 1

తిమిరలత తారకా కుసుమముల చాల్చు
కర్కశ శీలయు నవజీవ కళల దేర
మ్రోడు మోక వివరు లెత్తి మురువు నూవ
జగమునిండ స్వేచ్ఛాగాన ఝరుల నింతు.

క్రౌర్య కౌటిల్య కల్పిత కఠిన దాన్య
శృంఖలములు తమంతనె చెదరి పోవ
గగనతలము మా శ్రోగగ కంఠ మెత్తి
జగమునిండ స్వేచ్ఛాగాన ఝరుల నింతు.

చిత్త మానందమయ మరీచికల సోల
హృదయ మానంద భంగమాలికల దేల
కనుల నానంద జని తాత్రుకణము లూర
జగమునిండ స్వేచ్ఛాగాన ఝరుల నింతు.

యుగయుగంబుల నీశ్వరయోధు లగుచు
స్వేచ్ఛకై ప్రాణసుమము లర్పించువారి
అమల జీవిత ఫలము ధన్యతను గొంప
జగమునిండ స్వేచ్ఛాగాన ఝరుల నింతు.

భయము గలిగించు కష్టాతపంబు మరవి
కరము కలగించు వంత వీకట్లు మరవి
విశ్వమే పరవశ మయి వెంట బాడ
జగమునిండ స్వేచ్ఛాగాన రురుల నింతు.

చేయిచేతి

స్వేచ్ఛాగానము - 2

నవ్విపోదురు గాక నా కేటి సిగ్గు ?
నా యిచ్చయే గాక నా కేటి వెరపు ?
కలవిహంగమ వక్షముల దేలియాడి
తారకా మణులలో తారనై మెరసి
మాయ మయ్యెదను నా మధురగానమున !
నవ్విపోదురు గాక నా కేటి సిగ్గు ?

మొయిలు దోనెలలోన వయనం బొనర్చి
మిన్నెల్ల విహరించి మెరపునై మెరసి
పాడుచు చిన్నునై వడిపోదు నిలకు
నవ్విపోదురు గాక నా కేటి సిగ్గు ?

తెలిమిబ్బు తెరవాటు చెలి చందమామ
జతగూడి దోచూచి నరసాల నాడి
దిగిరాను దిగిరాను దివినుండి భువికి
నవ్విపోదురు గాక నా కేటి సిగ్గు ?

శీకరంబులతోడ చిరుమొలతోడ
నవమౌక్తికములతో నాట్యమ్ము లాడి

జలధి గర్భము లోపల మున్నెపోదు
నవ్విపోదురు గాక నా కేటి సిగ్గు?

పరువెత్తి పరువెత్తి పవనునితోడ
తరుశాఖ దూరి పత్రములను జేరి
ప్రణయ రహస్యాలు వల్కుచు నుందు ;
నవ్విపోదురు గాక నా కేటి సిగ్గు?

అలరువడంతి జక్కిలిగింత వెట్టి
విరివేడె పులకింప నరసను బాడి
మరియొక్క ననతోడ మంతనం బాడి
వే రొక్క సుమకాంత వ్రీడ లో గొట్టి
క్రొందేనె సోనల గ్రోలి పోలుటకు
పూవు పూవునకును పోవుచునుందు ;
నవ్విపోదురు గాక నా కేటి సిగ్గు?

వక్షి నయ్యెద విన్ని ఋక్ష మయ్యెదను
మధుప మయ్యెద చందమామ నయ్యెదను
మేఘ మయ్యెద వింత మెరపు నయ్యెదను
అలరు నయ్యెద విగురాకు నయ్యెదను
పాట నయ్యెద కొండవాగు నయ్యెదను
పవన మయ్యెద వార్ధిభంగ మయ్యెదను

ఎలాకో యెప్పుడో యెటులనో గాని
 మాయ మయ్యెద నేను మారిపోయెదను.
 నవ్విపోదురు గాక నా కేటి సిగ్గు?
 నా యిచ్చయే గాక నా కేటి వెరవు?

చిరుచిరు

నేను

జిలుగు వననాల మణిమయోజ్జ్వల మనోజ్ఞ
 కాంచ నాంచిత భూషణగణము పూని
 రాజపీఠుల రతనాల రథము నెక్కి
 వెడలు నిర్జీవ పాషాణ విగ్రహంబ!
 చిమ్మ చీకటి పొగల నిశేధ మందు,
 క్షుద్ర మందిరాంతర జీర్ణ కుడ్యతలము
 లందు కన్నులు మూసి, యానందవశత,
 యోగవిజ్ఞాన మప్పిన యోజ, నొడలు
 మరచి కులుకు దివాంధమా! మెరుగు లోలుకు
 వలువరాతి మేడల చెరసాల లందు,
 తగుకు బంగారు నంకెళ్ళ చాల్చి, లోక
 పాలకుని బోలె మురియు నో బానిసీడ!
 ఓ కుటిల వన్నగమ! వెవి యొగ్గి వినుడు!
 ఏను స్వేచ్ఛా కుమారుడ నేను గగన
 వథ విహార విహంగమ వతిని నేను
 మోహన వినీల జలధరమూర్తి నేను
 ప్రళయ శంఖా ప్రభంజన స్వామి నేను!

నా జీవితము

మితగా దోమ నాదు జీవితము నాకె!
జిలుగు వెన్నెలతో చిమ్మ వీకటులతో;
అమల మోహన సంగీత మందు హృదయ
దళన చారుణ రోదనధ్వనులు విందు;
వక్రగతి బోదు చక్కని పథము నందె,
రాజపథమునకై కుమార్గమున జాతు;
గరళమే తిందు కడుపార వెరిగి యెరిగి;
అవల ద్రోతు వేతులార నమృతరసము;
విన మమృతమట్టు లమృతంబు వినమురీతి
చిత్రచిత్రగతుల మార్పు జీవితంబు !

వైరిపాట

నందెకెంపులు లోక మెల్లెడ
విందులాడగ పొలము గట్టున
నందెమబ్బుల వింత లేవో
నెదకి కొనుచుంటిన్.

జిలుగు పవడపు మబ్బుతెరలో
తళుకు మని యొక విన్ని బాలుడు
పలుకు దేనెల నవ్వు కావుల
విలుకు వి త్లనియెన్ :

“అన్న, పిల్లన గ్రోవి దీనుక
విన్ని మేకను గూర్చి పాడుము
వన్నె వన్నెల నంజ మబ్బులె
అగి కూడా పాడగన్.”

మెల్ల మెల్లన గాలికెరటాల్
బల్లగా నాట్యాలు సేయగ
నల్ల నల్లన విన్ని పిల్లన
గ్రోవి నేదో యూదితిన్.

అగి వినె విరుగాట కెరటాల్
అగి వినె పవడంపు ముప్పులు
అగ కుండగ నేదొ పాడితి
వెదురు పిల్లన గ్రోవితో.

నింతపాట న దేదొ పాడగ
నింత యేడ్పుచు నింత నవ్వుచు
నెంతో నంతోషంబుతో బా
లుండు వినుచుండెన్.

మరచి విశ్వము మరచి మేనే
మరచి సర్వము నన్ను నేనే
మరచి కన్నులు మూసికొని నే
పాడుకొనుచుంటిన్.

పాడ మన్నది చిన్ని బాలుడు
పాడ విన్నది గాలి ముప్పులు
పాడినది యొక మేకపై - అ
వైరిపాటకు డెవ్వడో !

(జేకడి తడివాక)

తేటివలపు

మలయ సమీర శోర్మికల

మాలికలం బ్రణ యార్ద్ర గీతికల్
మలయుచు నాట్య మాడవు.

నుమ ప్రమదామణి పుల్కరింప, నో
యశివర, తేనె లానవు, వనాంతర
మంతయు చిన్నవోయె; కో
మల జలజాత వత్రముల మాటున
నేటికి డాగినాడవో!

అలరు పడంతు లెల్లరు హిమాంబువులన్
నవ మల్లికా సతిన్
జలకము లార్చినారు, వనజాత
వరాగ మలందినారు, మేల్
జీలుగు హెరంగు హిందళుకు
నీరల గట్టిరి పెండ్లి కంచు; కో
మల జలజాత వత్రముల మాటున
నేటికి డాగినాడవో!

అలరుచు మల్లికా పరిణయం బని
 వచ్చిరి పూవుబోండ్లు, కో
 యిల నవరించె గొంతు, తమ
 యేలికకై విరిదేనెపానకం
 బలితతి గూర్చె, పుప్పీడుల
 నత్తరులం బవనుండు వేర్చె; కో
 మల జలజాత పత్రముల మాటున
 నేటికి డాగినాడవో!

వలపు హరించినాడ వట,
 స్వాదు మరందము గ్రోలి తంట, మై
 పులకలు పుట్టగా మధురమోహన
 గానము జేసి తంట, మా
 లలన యమాయికాత్మ భ్రమరా!
 తగునా వగ వాడ జేయ; కో
 మల జలజాత పత్రముల మాటున
 నేటికి డాగినాడవో!

వలపులు గ్రుమ్మరించదు, నవ
 ప్రణయోదయ హాసవంద్రికల్

కృష్ణపక్షము-

విలుకదు, తోడి విన్ని విరిచేడెలతో

జల గూడి నాట్యముల్

నలువదు, మంచుమాత్యములు, పట్టద !

తాల్పదు, మల్లికాంబ ; కో

మల జలజాత వ్రతముల మాటున

నేటికి డాగినాడవో !

జలజల రాల్చు దుర్బరవిషాదమునం

దుహినాశు బిందువుల్,

వెలవెల పోవు మారుతము

వీచిన పాదవప్రత సంతతిన్,

తలిరుల విన్నవోయి యెదో.

త ప్పొనరించినరీతి నక్కు ; కో

మల జలజాత వ్రతముల మాటున

నేటికి డాగినాడవో !

లలిత మనోజ్ఞ మూర్తి, యశిరాజు,

మనోహర గాన సత్కళా

విలసితు, డార్శవిత్తు డని

దేల వరించెను నిన్ను మల్లికా

లలన, యెదుంగ దింత యనురాగము

తేనెలతేట కంచు ; కో

మల జలకాత పత్రముల మాటున
నేటికి డాగినాడవో!

“తనెలం గూర్చి వలపుల దేటవరచి
ధన్యురా లయ్యె మీ వెలి తలిరుదోణి!
కాని నిరతంబు మల్లిక కడనె యుండి
ముదము గూర్పగ మా కొక్క పూవె చెప్పుమ!”

చిరవిజయ

కవికుమార!

నవవికన్వర దివ్య సౌందర్య మూర్తి
విశ్వసుందరి పరమ పవిత్రమూర్తి
ఉదయలక్ష్మి యవతరించె; నెదురు వోయి
స్వాగతం విమ్ము గీతికా వ్రనవ మొనగి!

అవిరళ స్వేచ్ఛ వెన్కముం దరయ బోక
వారిదమ్ములు చిత్ర కాశ్మీర రుమల
బూని విహరించు వల్చిమ భూధరమున;
రజని రా నున్న దంచు తెల్పంగ రాదె?

శ్యామ లాంబర పరిణాహ సరసిలోన
ప్రణయ లీలా విహార విలాసిను లగు
తారకల గాంచుమా! నీ హృదయము నందు
భావ నక్షత్ర కాంతులు పర్వ నేమొ!

విరిచేడె

రంగు రంగుల సొగసువీరల ధరించి
నవ్వు వెన్నెల గాయు క్రొన్ననల నడుమ
వాడి వాడని యీ విరిచేడె తాల్చు
మంచముత్తయముల గన మది కరంగు.

చీరమిది

అన్వేషణము

“తలిరాకు జొంపముల నం
దులతోవల నేల వాలు తుహినకిరణ కో
మల రేఖవో! పువ్వుదీవవో!
వెలదీ, యెవ్వతెవు నీపవిత్రపీఠనిలోన్ ?

కారుమొయిళ్ళ కాటుకపొగల్
వెల్గిగక్కు తమాలవాటి నే
దారియు కానరాదు, నెలకా!

యెటువోయెద వర్ధరాత్రి - వి
స్ఫార విలోచనాంధ తమనమ్ముల
జీమ్ముచు, వేడి వేడి ని
ట్టూరుపులన్ నిశీథ వవ నోర్చి
వితానము మేలుకొల్పుచున్ ?”

“అది శరద్రాత్రి: శీత చంద్రాతి పాంత
రాశి రమణీయ రజిత తల్పంబునందు
బల్లగా నిద్రవోపు వ్రేవల్లెవాడ
నకల గోపాల గోవికా జనముతోడ.

సాము నడలిన పతి పరిష్కంగమందు
 సుఖము దుఃఖము లేని నుమప్తిలోన
 న్యన్నవీధి యభేష్ట సంవార కలన
 మేను మరచిన నన్నంత మేలుకొలిపె
 శర్వరీ శీత పవన పక్షముల మలసి
 స్వాదు యము నోర్చి సంగీత రుగుల గలసి
 కౌముదీధౌత కుభ్ర దిక్తటుల సొలసి
 మురళికా మందమంద మాధురుల రుతులు.

ఎలదేటి విరుపాట సెలయేటి కెరటాల
 ఎడిపోవు విరికన్నె వలపువోలె
 తీయని మల్లెపూదేనె సోనల పైని
 కూగాడు తలిరాకు దోనెవోలె
 తొలిప్రొద్దు తెమ్మెర త్రోవలో పయనమై
 పరువెత్తు కోయిల పాటవోలె
 వెల్లువలై పారు వెలది వెన్నెలలోన
 మునిగిపోయిన మబ్బుతునుకవోలె

విరుత చాలకరివాసగా చిన్ని సొసగ
 పొంగి పొరలెడు కాల్యగా నింగి కెగయు
 కడలిగా పిల్లగ్రోవిని వెడలు వింత
 తీయదనముల లీనమైపోయె నెడద.

వరువు వరువున పోవు నెదచో
వరువు లెత్తితి మరచి మేనే
మరచి సర్వము నన్ను నేనే
మరచి నడిరేయిన్."

"ప్రాణనాయకు కౌగిలి పట్టు వదలి
యిట్లు వదలి యెన్నఁడు నీ వల్లె వదలి
యడుగిడని దాన; వా నాటి యర్ధరాత్రి
విజన పథముల బడి యెట్లు వెడలినావు?"

"తావులతోడ తేనియల
ధారల చిప్పిలు వేణుగీతికా
రావముతోడ మందగతులన్
జను మారుతముల్ విశాల బృం
దావన వీధులందు యమునా
నవభంగ మృదంగ వాద్యముల్
త్రోవ స్ఫురింపగా వలపు
తొందర వెట్టగ చోతి నొంటిమై.

సన్నని యెల్లెత్తి జాలిగా నెవరినో
యరయుమా! పిలుచుచున్నదియె యమున!

ప్రక్క నిర్జీవ ధావశ్యముతో నున్న
 నీకతాతలము గాంచితివె, దాని?
 తుది మొదల్ లే దిదే త్రోవరుల్ త్రొక్కని
 యీ దారి నే వరువెత్తినాను!
 ఈ మొండివేతుల నెత్తి యీ వనకరుల్
 భూన్యదృక్కుల దిశల్ చూచు నయ్యె!
 ఇవటనె, యివటనే యత : డివట నేను -
 ఇవట నీ జాజిపూ వొదరింట నేను -
 ఈ కడిమివెట్టు క్రింద సుమ్మీ యతండు -
 వరిగ కన్నుల గట్టిన పరణి దోమ.

శారద శర్వరీ మధుర చంద్రిక,
 సూర్యసూతా స్రవంతికా
 బారు వినీల వీచిక, ప్రశాంత
 నిశా వవనోర్మి మాలికా
 బారిక నీవ శాభిక, కృశాంగిని
 గోపిక నేను, నాడు బృం
 దా రమణీయసీమ వినినారము
 మోహన వేణుగానమున్.

మలయ పవను కౌగిలిలోనె పులకరించి
 హాయిగా కంఠ మెత్తు ప్రాయంపు వంశి

విశ్వమోహను జిలిబిలి పెదవు లంటి
యవగమై నోయి యేమి వేయంగ లేడు !

బాలగోపాలు బోలెడు పాటగాని
కని విని యెరుంగ మెన్నుండు ; కరములోని
మురళినే కాదు, నాలోని మ్రోడు బెడద,
నీ శిథిల జీవనమ్ము మ్రోయింప గలడు.

నందగోప కుమారు నానంద మురళి
కా మనోహర సుప రావగా తరంగ
జాలముల తారకా రవి చంద్రతతులు
కరగి చిని విన్ని గీతులై కలిసిపోవు.

చూచితివా లేదా విన్ని కృష్ణుని సొబంగు?
పెదవి చివురు నంజల నరవిచ్చు నవ్వు
వెన్నెల, చలింతు తుమ్మెద బెళుకు చూపు,
లోల వవన చాలిత కుటి లాలకమ్ము,
తరళ చూడా కలాపమ్ము, మురళి గూడి
యల్ల నల్లన గొంతెత్తి యమ్ముతగాన
శీతల తుషారముల విరజిమ్ము వేళ
విన్నికృష్ణుని సొబగు చూచితివా లేదా ?

లేవు శరీర తత్త్వమస్వీనులు

లేవు మనోజ్ఞ సుధాంశు మాలికల్
లేవు వినీల నిర్మల కళిందనుతా
నవనాట్య సంపదల్

లేవు మదీయ గాత్ర లవలిం

బుల కాంకుర కోర కావళుల్
లేవు కుమారగోప మురళీ
మృదుగీత ఝరీ విలాసముల్ !

జిలిబిలి పట్టురేకుల వెన్న తొట్టిలు

మల్లియ యెద దాగు మధువ రవము
కనుచూపు చాటు నామని బాయు కోయిల
గొంతులో విక్కు వనంతగీతి
విధు వీడి శుష్కించు విరహాణి సెలయేటి
కడుపులో నడగిన కడలి మ్రోత
రేనికై వెదకెడు రిక్కచూపుల లోన
వెరవడ నిండువందిరుని పాట

యిట్లు లీ దీన గోవికా హృదయ మంది
రాంతరాశము లోన త్రుళ్ళింత లాడు
వేణు నాదంబు, వినిపించు విశ్వమోహ
నాకృతి కిశోరగాయకు వరయునుంటి.

ఇది నా చరితము; విని నీ
వదలెదు తొట్టలెదు వడకు దటు నిటు కనులు
జెదలెదు చూపుల నేదో
వెదకెదు ! ఎవ్వరెవు నీపవిత్రచీవనిలోన్ ?”

చిరమే

విశ్రాంతి

నీలాకృత సరసిలో నిండుజాదిల్లి
రాయంచ వలె విహారము నల్పుచుండె :
కమ్మ తెమ్మెరలు శాఖా పత్రములనొ
కల్లోలిసి తరంగములనో డాగె ;
నాట్యంబు మధుర గానంబును మాని
గాటంపు నిద్దుర గాంచె శైవలిని ;
నర్వేశ్యరుని హస్త జలజ యుగ్మమున
విశ్వమే హాయిగా విశ్రాంతి జెందె !

మహాకవి

(గురజాడ అప్పారావు)

గుత్తునా యని జాతి ముత్యాలే
గుచ్చినాడే మేలి నరముల
ఇత్తునా యని తెలుగుతల్లికి
ఇచ్చినాడే భక్తితో!

నవ వనంతము నవ్య వనరమ
మావి కొమ్మల కమ్మ విపురులు
పాట పాడెడి పరభృతంబును
ఎవ్వ రావుదురో?

పొడుపుమల వయి రంగవల్లిక
మింటి నడుమ వ్రచండ తేజము
నంజమబ్బుల పైని కెంపులు
చూడ రైతిరిగా!

రంగవల్లిక మాయ మయ్యెను
చండ తేజము మాసిపోయెను
నందెకెంపులు పాగిపోయెను
వెదకుచున్నారా!

కారువీకటి కిమ్మినప్పుడె
 వదలు మబ్బులు కప్పినప్పుడె
 మిణుగు రైనను మెరయినప్పుడె
 వెదకుచున్నారా !

చుక్క లన్నియు సొక్కి సోలెను
 గిరులు కదలెను, తిరుగ పడెను.
 లోకమోహన మధురగానా
 స్వాదమోదమున.

యుగయుగంబులనుండి మ్రోగెడు
 విశ్వగాన వియత్తరంగిణి
 భంగముల నుప్పొంగు నాతని
 గీతశీకరముల్

పాట పాడిన వరభృతంబును
 మూగవోయిన ముద్దుకోయిల
 విన్నిపకములు విరుతపాటల
 పలుచుచున్నవియా !

అతని పాట

నంజ ముద్దుమొగంబు కెంజాయ గవ్వ,
కన్ను లల్లన నరవిచ్చి, గగనవీధి
మెల్లగా చల్లగా సాగు మేఘు మీద,
తరళ మోహన వీక్షణతతులు నిల్చి,
మంద మలయానిలోర్మికా మాలికలను
లలిత సుకుమార మధుర బొలన్వరంబు
నెత్తి, పొడితి వేమేమొ హృదయకమల
వికన నోద్యోధకం చగు వింతగీతి.

నందెవేళ, పొలముగట్టు, చల్లగాలి,
వేతిలో వేయి, నునులేత చిత్తములును !
ఈపు నేనె ఏట్రు లటుల నేమి యనక :
నర్వమును జేర నొక్క యపూర్వభావ
ముదయ మయ్యె కుమార, నా హృదయ మందు !
మొగము గంటి, కనుల గంటి, మొగిలు గంటి
పాట వినుచుంటి....

లోకము

పొడుపుమల పయి బంగారు మ్రొగ్గు లుంచి
సంజమబ్బుల కుంగరాల్ సంతరించి
పోపుచున్నావు, నీ వేమి పొంది తోయి ?
వెర్రి మిత్తుడ, లోకంపు విధము కనవో ?

మధుర మకరందరసమును మధువమునకు
పుప్పొడి దుమారము సమీర పుత్రకునకు
నివ్వితివి కావె, నీ యంత నీవె పిలిచి
తరళ తుపా న్నాకు లేల గేదంగిపడువ ?

తోయముల తీయ నైన పానీయ మొనగి
వలపు నునులేత గాలి వీవనల వినరి
ప్రబల నైదాఘ తీ వ్రాతపంబు వలన
నిట్లు రైతివి సెలయేర, తుట్టుతుడకు !

ఏల ప్రేమింతును?

సొరభము లేల విమ్ము పుష్పవజ్రంబు ?
చంద్రికల నేల వెదజల్లు చందమామ ?
ఏల నలిలంబు పారు ? గా డ్పెల వినరు ?
ఏల నా హృదయంబు ప్రేమింతు నిన్ను ?

మావిగున్న కొమ్మను మధుమానవేశ
వల్లవము మెక్కి కోయిల పాడు లేల ?
పరుల తనియించుటకొ ? శ్రవణ బాగు కొరకొ ?
గాన మొనరింపక బ్రతుకు గడవ బోకొ ?

దివ్యభాగ్యము

హేమమణిరత్నగణ మేల లేమ, మనకు ?
సాంధ్యసమయ నువర్ణితచ్ఛాయ లరసి
తారికా శోభి తాంబరతలము గొంప
నింకలను బొయ్యనము వేయి జేయి కలిపి!

ముత్తయింపు సరము లేల, ముదిత మనకు ?
వలపు బొటల ప్రికృత లోలయ నాడు
సెలల తరగల సురువుల చెలువు జూచి
ప్రీతి నుండుద మలతి కోరికల బాసి.

నార్యభౌమభోగము లేల బాన, మనకు ?
పలికల మౌన మన్యోన్య హృదయములకు!
ప్రతిమల ప్రేమసామ్రాజ్య పట్టిభద్ర
భాగ్యము గిన్న పిరుతినంపది ల వేల !

నా ప్రేమ

క్రొర్య కౌటిల్య కలుషి వంకింబు వలన
మలిన మౌ నా హృదయము ధామ మెటు లయ్యె
నతివిశుద్ధము మమరము నఘరహితము
ప్రణయమున కింబు నందియవడుదు వేమో!

ప్రేయసీ! శర్వరీ తమోవీథుల బడి
వందురుడు రాడె వూర్తితేజస్వి యగుచు?
అఘవిదూషిత మీ హృదయంబునందె
ప్రేమ కోమలతమము పవిత్ర మయ్యె.

విరిసి విరియని ...

విరిసి విరియని క్రొవ్విరి నరయుటకును
ఎంతో నందియవడ, స్పృశియింప గలమె?
పలపుల హరింప గలమె? యౌవనము నూత్న
వికసితము ; కలుషహృదయము వెరపు జెందు.

చేయిచేయి

ప్రాణకాంత

ప్రణయ మల యాని లోర్మికా పటలి నూగు
సౌరభమ, గానమా, నిండుశాంతి నిండు!
ప్రాణమునకును బ్రాణ మౌ ప్రాణకాంత
యూర్పుతరగల నోలాడి యున్నవారె ?

ప్రణయ నీరజ మధుర సౌరభము గ్రోలు
హిమకణమ, తేనెవినుక, మీ రిండు శాంతి!
ప్రాణమునకును బ్రాణ మౌ ప్రాణకాంత
యెడద శోధించి యశ్రులై పడిరె యిబట?

ప్రణయ విమలాంబ రాద్ధి గర్భమున దేలు
నీరదమ, నీలమా, యిండు నిండుశాంతి!
ప్రాణమునకును బ్రాణ మౌ ప్రాణకాంత
మాననక్షేళ లవ మూని మారినారె ?

ప్రణయ వన తరుశాఖల పల్లవింతు
తేటిమోత, కోయిలకూత, తెండు శాంతి!
ప్రాణమునకును బ్రాణ మౌ ప్రాణకాంత
విరహగీతిక లప్పజెప్పెదరో యేమొ !

మాటేమాటేకి

ఏడ జనిన మనోహరి జాడ లరసి
కలగు హృదయంబు, నెమ్మది చలన మొందు
కనులు మూసిన, లోకమోహన మనోజ్ఞ
మూర్తి నిరునవ్వు జిలుకుచు మ్రోల నిలుచు.

హృదయ మక్కట! నవసుమ మృదుల మగుట
విరహ బాధ కన్నీరుగా వెడలరాదె?
అతి భయంకర సాంద్ర నీలాశ్ర పటలి
వాన గురిసిన భవళిమ బూను గాదె?

పూత గోదావరీ స్రవంతీ తరంగ
మాలికా డోలికల నూగు మలయ వవన!
ఏల కొంపోవు, హృదయంబు నేర్చి వెడలు
వేడి నిట్టూర్పు గాడ్పుల వెలది కడకు?

పొంగి కిలకిల నవ్వి యుప్పొంగి పొరలు
తరగలార, నా బాధల దలప రయ్యె!

ప్రాణనాథుండు మీ యుడురాజు మిమ్ము
వీడి నప్పుడు శ్రుశ్శింత లేడ కరుగు?

జలనిధులు దాటి యున్న తానలము లెక్కి
హృదయ మది యేమొ క్రిందు మీ దెరుగకుండ
పక్షివలె రెక్కలం దాల్చి పరువు లిడును
మాటిమాటికి వలపుల పేటి కడకు!

చేయిచేయి

ప్రేయసీ!

ప్రేయసీ, ప్రేయసీ! ప్రీయుడనే ప్రేయసీ!
వేయి కన్నులు చాల్చి వెదకుచున్నానే!

నల్లమేఘాలలో నాయమా చాగంగ?
తల్లడిలవో నన్ను తలచి రావో!

మెరపువై యొయ్యారి యొరపువై కాన్పించి
యరపి నంతనె మమ్ము తెరల చాగితివా!

తగుకు మని కనిపించి వలపు వెల్లువ ముంచి
వలపించి మాయమై వనట గూర్చితివా!

"నల్లమమ్ముల నింగి వా సౌధరాజమ్ము
నల్లమల్చే ప్రీయుడు నన్ను గోరకుమా!"

అడుచును బాడుచును హాయిగా నవ్వుచును
పాడు మేఘాలతో పరుగెత్తె మెరపు!

కిలకిలని ...

కిలకిలని నవ్వు వెలులతో కలసి మెలసి
పూవువై మబ్బువై చిన్ని పుల్లు పొచు
ప్రసవ కోమల రమణీయ పథము వట్టి
పోవుచుందువు లావణ్య మూర్తి వీవు.

ఎనా దీనుడ నే నీడ నైన నొదిగి—
అడు గిడగ లేక నిఱుర్పు విడువ లేక
పొరలు కన్నీటి కాల్యలు గురియ లేక—
ఎనా దీనుడ నే నీడ నైన నొదిగి
కాంచెదను నిన్ను కనులార కరవు దీర!

ప్రసవముల జల్లి గానసౌరభము లల్లి
ప్రవిమ లానంద నృత్యోత్సవముల దేల్చి
నిన్ను వలపింప బూనుదు రెన్నో గతుల.

ఎనా దీనుడ నే నీడ నైన నొదిగి—
హృదయ నేతవు భవదీయ పదసరోజు
మృదు రజోలేశ దివ్య సంపదను వలచి

ఎడద కలగించి విదళించి యేర్పి వెడలు
 వేడి నిట్టూర్పు గాడ్పుల పెదవు లదర
 నా మనోహరి నిన్ను గన్నార గాంబ
 నలవి గాకుండ దుఃఖాశ్రు నలిలమౌక్తి
 కం దొకటి నాదు ప్రణయ వీక్షణము గప్ప—
 ఏనో దీనుడ నే నీడ నైన నాదిగి
 మ్రోడునై రాయినై నిల్చిపోదు నకట !

చేదేవి

ఆరని దివ్య

హృదయ నాశము తెగియె, నా హృదయ భవము
తొలగి పోయెను, జీవితఫలము స్రుక్కి
నేల బడె, నింక జీవింప నేల నఖండ?
వలపె విష మైన తుచ్ఛజీవనము విషము.

ప్రణయభంగ ప్రభూత తాపజ్వరార్తి
నెటులు భరియింతునో నఖా? యిటులు మనుష్యు
కడు భరం దైన వలపుచే తడిసి తడిసి
హృదయ మయ్యయ్యె! నవనీత మృదుల మయ్యె

అతిమనోహర మూర్తి నై యభ్రవీధి
తోచినంత నీకై చేయి చాచు బేల?
శ్రావణ శ్యామల క్రూర జలద వటలి
మాయ మైతె సాదామినీ! మమత గొలిపి.

కోపమున జేరి నీ కానగోళ్ళ కూరి
యిట్టై చిరునవ్వుతో వీల్చి హృదయ పుటము

రక్తధారలు ద్రావగా ర, మ్మేలైన
ని న్ననను, జిచ్చినను మన్న నీకె నేను !

జీవితంపు నిరాశచే జిక్కి చిక్కి
ప్రాణమే పోయినను నిన్ను పాయలేను !
వాయనై పోయి వెన్వేంట సాగుచుందు,
నీ వెత హరింతు నుఖ మెల్ల నీకె యుంతు.

అవిర తానందముం బొందు నపుడు నన్ను
మరచిపోదువు : నరె యట్టై మరచిపోము !
ఘోర దుఃఖ తమంబున కుందు నపుడు
తెరచి హృదయంబు, వారని దివ్వె నిత్తు !

అయ్యో!

స్వచ్ఛ మైనట్టి ప్రణయంపు సలీలధార
పోసి పెంచిన స్నేహంపు పూలతీవ
జావులను జిమ్ము నలరుల చాల్చుకుండ
గాలితాకున నేలపై వ్రాలె నకట!

సంజవేళల వవడంపు చాయ లటుల
విరుత ప్రాయంపు కోరికల్ చెదరిపోయె;
పర్వత శ్రేణి నిర్ద్వర పంక్తు లట్లు
అశయము లెల్ల నడుగంటి యంతరించె!

మత్తిలిన యొక్క చంపల మధువమునకు
కోలుపోయితి మకరందజాల మెల్ల
ఇంతలో వీచి యెవటికో యెగిరిపోవు
మారుతముతోడ వలపులు మాయ మయ్యె!

నవ్య మోహన ...

నవ్య మోహన కోకిలానంద గీతి
దరవికస్వర నుమ మనోహర నుగంధ
మనిల భంగంబులను గొట్టుకొనుచు బోయె
నెవటికో యని వింతిల నేటి కోయి!

చియియె

నా విరుల తోట ...

నా విరుల తోట పెంచికొన్నాడ నొక్క
పవడపు గులాబి మొక్క నా ప్రణయ జీవ
నమ్ము వర్షమ్ముగా ననయమ్ము కురిసి.

కొన్ని నా శ్మయె; సుకుమార కంసుమ మొకటి
నవ్వె కిలకిల మని నా వనమ్ములోన.

అంత దానినె, నా జీవి తాళయమ్ము
పూవుగా వింతగా మారిపోయి నటులు
వలచికొన్నాడ;

నా ప్రసవమ్ము నేను
నన్ను మనసార నా ప్రసూనమ్ము. కనులు
విచ్చి కాంచుచు కాలము పుచ్చినాము
ఎదల నిశ్శబ్దముగ పల్కరించుకొనుచు.

ఎట్టు లది దాపురించెనో యేమో యంత
నాకనందుల తోవల నల్ల దిగియె
నొక్క కూ రార్క కిరణమ్ము; శిర్వి వాలి
నా గులాబి సోలి తూలి నన్ను వీడె.

అప్పుడు నావైపు చూచి నా యలరు లేని
 శూన్య మో మోడు మాకును జూచి, యొక్క
 కోకిలమ్ము కో యని యేడ్చె గొంతు నెత్తి!
 మా కొరకు దారి చోయెడు మందపవను
 దాకడు జాలిగ నొక్క నిట్టూర్పు వినరె!

చిరువేలి

చిన్ని పూవే ...

చిన్ని పూవే వాడెనా

తన

కన్నె వలపుల వీడెనా

తన

చిన్నె చిన్నియు వన్నె చిన్నియు
మన్నులో కోల్పోయెనా?

కాంతు నెరుగని కన్నె గాదా

సిగ్గు వీడని మొగ్గ గాదా

మొన్న మొన్ననె ముద్దు వల్లిని

మొనలు దీరెనుగా!

లోకమా!

ఏటి పని యిది లోకమా! హృదయ దళన
దారుణ మహోగ్ర కార్యంబు తలవినావు;
ప్రణయ మధురిమ మెరుగవు, పాప మనవు,
వక్షములు దూర్తు, బంధింతు పంజరాన;
వెర్రి లోకమ! హృదయంవు స్వేచ్ఛ నెటులు
పంజరంబున బంధింతె? పాదపమున
కూడియుండు మెల్లప్పుడు కొమ్మమీద
ప్రవిమల ప్రేమ విహగ దంపతుల మగుచు!

శాపము

నవ వనంత శుభోద యానందవశత
ప్రకృతి నూతన జీవలావణ్య మొంద
రాయి రవ్వుయు కంఠస్వరంబు దాల్చి
నైజగుణము త్యజించి గానంబు సేయ
పీకమ, పొడకు మనుచు శపించినారు!

చిరువెలి

పక్షి నని ...

పక్షి నని పాడగల నని వ్రణయవీధి
నిత్య తీలావిహారముల్ నెరపుదు నని
వక్షముల దూల్చి, బంధించి వంజరాస
గానమును బ్రాణము హరింప జూచినారు !

చిరువేలి

అబ్బ!

హృదయ వనజాత సుమ
మృదు మనోహర దళము
అదయతను ద్రుంవినారే

పెంధూళి

చిదిమి వెదజల్లినారే !

హృదయ శోణిత ధార
నెదుగు జీవిత వల్లి
మొదలంట దూర్చినారే

భయ దాగ్ని

కీలలను వ్రేల్చినారే !

చుక్కలు

మింట నెవటనో మెరయు చుక్కల
కంట మావిత కాంక్ష లూరగ
కాంక్ష లూరినకొలది చుక్కలె
కాంచి బ్రదుకే గడవితినో.

నేతి కందెడు పూలకొరకై
నేయి చావక చేరి కోరిక
దూరముగ లే వంచు వానిని
దూరి వదలితిని.

మింట చుక్క లదృశ్య మాయెను
నేతి కందెడు పూలు వాడెను
పొరహీనపు జీవితమునకు
కోరికలె మిగిలెన్.

వక్షివలె నాకాశ నిర్మల
వధ విహారస్వేచ్ఛ గోరితి

వక్షములు లే వం చెరుంగక
ప్రాకులాడుచు పొగిలితిన్.

ముగిసి చనె నూరేళ్ళబ్రదు తీటు
మూడు నాళ్ళకె ముక్క లాయెను
మోడు మ్రాకె పూయకుండగ
వాడి తూలిన తీవయై.

తగుకు బంగరు తార లేలా?
తలకు మీరిన తలపు లేలా?
వలవి పొందగ గగనసుమములు
కలయె జీవితము ?

కన్నీటి కెరటాల వెన్నె లేలా ?
 నిట్టూర్పు గాడ్పులో నెత్తావి యేలా ?
 ప్రళయకాల మహోగ్ర భయద జీమూ తోరు
 గగ హొర గంభీర ఫేళఫే శార్పటులలో
 మెర పేలా ?

అశనిపాతమ్ముతో నంబు వేలా ?
 హాలాహలమ్ములో నమ్మత మేలా ?
 ప్రబల సీరం ధ్రావ జనిత గాఢ ధ్వంత
 నిబిడ హేమంత రాత్రి కుంతలములలో
 పు క్కేలా ?

శిథిల శిశిరమ్ములో చివు రేలా ?
 పాషాణపాళిపై ప్రనవ మేలా ?
 వికృత క్రూర క్షుధా క్షుభిత మృత్యు కఠోర
 వికట పాండుర శుష్క వదన దంష్ట్రాగ్నిలో
 న వ్వేలా ?

కన్నీటి కెరటాల వెన్నె లేలా ?
 నిట్టూర్పు గాడ్పులో నెత్తావి యేలా ?

నే నొకండ!

ఎంత బరు వయ్యెనో గాని యెడద నెలికి
తొలగి పారని దుఃఖాశ్రు జలము వలన
ప్రావృ డంభోధర స్వామి, నీవు కూడ
నా వలెనే జాలి వొడమ వాపోవుమంటి
ఒక్క తొక్కబై కన్నీటిచుక్క లొలుక
నేడ్వ లేక యేడ్వ లేక యేడ్చుమంటి.
నెచ్చెలీ, యే నెరుంగుదు, నీవు కూడ
నొక్కమారు గాటంపు నిట్టూర్పు విడుతు,
తెలియ రాని తెలుప లేని చీకట్లతావ
మెదియో లోలోన నిన్ను వేగించునేమో!

ప్రావృ డంభోధర స్వామి, జీవనంపు
భారము తొలగి పోవ నెవ్వారి కేని
కోరి నీ సొదలను జెప్పికొందు వేమో -
గొణుగు కొనుచుందు వయ్య, యొక్కొక్కవే
ఇట్లె విలపించి కృణియింతు నేను, నీవో
హోరు హోరున నీ మనసార నేడ్చి

నిలుగు వలిపెంపు వన్నె వీరల ధరించి
కులుకు నవ్వుల పవడాల తళుకుతోడ
పొడుపుచెలి కడకో, సంజవడతి కడకొ
పోయి యాటల పాటల ప్రౌద్ధ వుత్తు.

ఎడతెగని యాత్ర నిట్లు సాగింప లేక
యేడ్వగా లేక కృణియింతు నే నొకండ!

చేయిచేయి

దు : ఖము

దినము దినమెల్ల నైదామ తీక్ష్ణ భాను
భీకర కరానలవృట వేగి వేగి
శీతల నిశా ప్రశాంత శయ్యా తలాన
నిట్టి కనుమోడ్చి గాదె నా హృదయసుమము!
అలనటం దూలి, నిర్దీప మటుల సోలి,
జాలి గొల్పును గాదె! నీ వేల న్వన్న
మటుల లోలోన కలవి, చీకటిముసుంగు
నొత్తిగిల ద్రోసి, వదలని పొత్తు గోరి
తొంగి తొంగి చూచెద వయ్యో దుఃఖమా! యె
కించు కై నను జాలి వహించ వేమి?
సగము వాడిన మృదుల పుష్పమ్ము సుమ్ము,
నిదుర పోనిమ్ము లేకున్న నేల వ్రాలు!

ఓయి సంధ్యా సమీరణా

ఓయి సంధ్యా సమీరణా, రేయి తోడ
కారు చీకటి తోడ దుఃఖమ్ము కూడి
పరువు పరువున నా కొరి కరుగు దెంబు
నీదు నునులేత రెక్కల మీద వడిగ
నెత్తికొని పోవరాదె న న్నెవటి కేని
నిత్య తేజో మ యానంద నిలయమునకు !
నిమున మేనియు నిట నుండనేర నోయి !

సంజ మమ్ముల పవడాల నాయ లందొ
తరణి బంగారు కీరణాల మెరుగు లందొ
తీన మొనరింప రాదె యీలోన నన్ను ?
మధుర సంధ్యా సమీర కుమార, దీను
మనవి విని యేగ రాదె యే మలయగిరికొ?
మధుర సంధ్యా సమీర కుమార, నన్ను
తోడుకొని యేగరాదె సీతోడ గూడ !

నిశాలోచనము

రెక్కలం చాల్చి వరతెంచు రేలశాంగి
కారు కాటుక వీర సింగార మొదవ
వీకటి వెరంగు వినరున వెదరి యొక్క
యుడుమణి విషాద పూరిత ద్యుతులు రాల్చు;
పాడుకొను చేగు జాలిగా వవన మెటకొ
రజని గర్భాన వింత విలాప గీతి;
ఎద కరుగునట్లు నన్నని యెలుగు తోడ
నట్టె తల రెత్తి పాట కూకొట్టు బేడ్పు
గొతమీ వీచికాళి నగంబు నిదుర;
నేను నా దుఃఖమే తోడునీడ గాగ
గడపి కొనుమందు నిశ యెల్ల కనులు దెరచి;
ఇదియె యద నని తలచి, నా హృదయ పేటి
ముంచుకొని వచ్చు బావజీమూత పయము
కలిపివేతు తమస్వినీ గర్భ మందు !

పద్దు!

నీ

కనురెప్ప కొనల నొక

చిను కైన కదలనీ,

ప్రళయకా లానంత భయద పొభోరాశి
వలె విశ్వమెల్ల ముంచెత్తు నుమ్మా !

నీ

పెదవి చివురుల నొక ని

డుద యూర్పు వినరనీ,

కాలాంత చలన దాటి లాసిలముగ లో
కాల క్రుటిలో నూడ్చివేయు నుమ్మా !

నీ

పుపు టెడిది నొక శోక

లవ మైన రేగనీ,

ఆ మహానట గళోచ్ఛలిత హాలాహల
మ్రో మిన్ను మన్ను దహియించు నుమ్మా !

నన్ను గని ...

నన్ను గని యేరు జాలి జెందంగ వలదు —
ఎవ్వ రని యెంతురో నన్ను ? — ఏ ననంక
శోకభీకర తిమిరలో కైకవతిని !
కంటకకిరీట ధారినై, కాళరాత్రి
మధ్యవేళల, జీమూతమందిరంపు
కొలుపుకూటాల, నేకాంతగోష్ఠి దీర్చి,
దారుణ దివాంధ రోదనధ్వనుల శ్రుతుల
పొంగి యుప్పొంగి యుప్పొంగి పొరలి పోవు
నా విలాప నిదిడ గీతి కావళి వి
రావముల నర్ధరాత్ర గర్భమ్ము, మరియు
మరియు భీషణ కాళి మోన్మత్త గాగ
వేయు తరి, నన్ను మోరు వీక్షింప లేదా !
నన్ను గని యేరు జాలి జెందంగ వలదు —
నాకు నిశ్వాస తాళవృంతాలు కలవు,
నాకు కన్నీటి నరుల దొంతరలు కలవు,
నా కమూల్య మపూర్వ మానంద మొనగు
నిరుపమ నితాంత దుఃఖంపు నిధులు కలవు —
ఎవ్వ రని యెంతురో నన్ను ? —

నేను కూడ

ఎను మీ వలెనే కంత మెత్తి పాడ
నెంతో యుబలాటవడి నవరింతు గొంతు;
ఎను మీ వలెనే న వానూస గాన
విస్తృత వ్యోమ యానాల వెడలి వెడలి
భావలో కాంచలమ్ముల వాల వలతు!

ఐన నే మాయె! అపుకోలేని పాట
యెడద రొదసేయునో లేదా యింకిపోవు
నంతలోననే కటకటా! యంతులేని
చారిలేని శోకంపు బెడారు లందు!

అంత లజ్జా విషాద దురంత భార
నహనమున కోర్వ లేని యీ పాడు బ్రతుకు
వంగిపోవును మరిమరి కుంగిపోవు
లో తెరుంగని పాతాళలోకములకు!

మూగవోయిన నాగళమ్మునను గూడ
నిదురవోయిన సెలయేటి రొదలు కలవు—
ఐన నే మాయె -

మీరు మనసారగా ...

మీరు మనసారగా నేడ్వనీరు నన్ను -
నన్ను విడువదు ! ఒకసారి నన్ను విడిచి
నంత నేకాంత యవని కాభ్యంతరమున
వెక్కివెక్కి రోదెందును - విసువు లేక
విరతి లేక దుర్బరశోక విషమ గీతు
లేడ్చి వైతు ; ఎలుం గెత్తి యేడ్చి వైతు.
ఈ మహానంద వీచికా స్తోమ డోలి
కాగ్రముల నింక నే నాట్య మాడ లేను ;
నేను విరునవ్వు పెదవుల నిలువ లేను ;
ఏ విరామ మేని లేని యీ శుభోత్స
వ ప్రణయకేళికా మోద భార మింక
నేను వహియింప లేను, జీవింప లేను !

స్వాదు సంగీత ...

స్వాదు సంగీత కలనా లన ద్వివంచి
కరమునం దుంచి జీవిత భరము వాయ
పాడుకొమ్మంటి తియ్యని ప్రణయగీతి ;
తంతులను ద్రెంచి మెట్లు విదల్చి స్వామి !
ఎటుల పాడుదు, నీ బ్రదు కెట్లు వుత్తు ?

స్వాదు మకరంద సౌర భామోద కుసుమ
దామ మిడి నాదు కంఠాన దాల్చు మంటి ;
రేకు రేకుల విడిమి ధూళి వెదజిమ్మి,
ఏది మనసార ధరియింతు, నెటుల మనుదు ?

రాజరాజేశ్వరులకు నలభ్య మైన
నదమ లామూల్య తారకా నదృశ దివ్య
మణి విరాజిత కల్యాణ మకుటరాజ
మిడితి నా మస్తకాన వహించు కొనగ ;
నేలపై పొరలించి పాదాల మెట్టి
యెకట ! గిరవాటువైచి యాశాంతములకు
పేదనైపోయి యెట్లు జీవింతు నోయి ?

ఈ నిశీధ మధ్యమున ...

ఈ నిశీధ మధ్యమున నే నొకండ
ఘోర కాంతార కుటిల కఠోర వీధు
లందు తిరుగాడుదును భయమంద గాని
లోకమోహన తారావిలోకనముల
వలదు కనునైగ చేయగా వలదు నాథ !

ఇంచు కేనియు వెరవ స్వామీ, త్వదీయ
పాణినిర్గత నిర్ఘాత పాతమునకు :
వ్రళయ జంఝా ప్రభంజన వ్రజలఢాటి
వడకు శైరవల్లికా పత్ర మటుల
హృదయము చలించు భవదీయ వదనసీమ
ప్రణయ దరహాన కౌముది పరిమళింప !

ఇ మ్మహావిశ్వ మల్లలాడించు నీదు
బొమ్మముడి కషాయ వీక్షణస్ఫూర్తి విమ్ము !
బురదలో క్రుశ్ని పొరలాడు పురుగు నెత్తి
కాంత, చేర్చకు మోయి నీ కౌగిలింత !

ఏను గాటంపు నిద్దురలోన ...

ఏను గాటంపు నిద్దురలోన మేను
మరచువేళల భవదీయ మధురవేణు
మృదులగాన వక్షముల పై మెల్ల మెల్ల
నేగుడెంచి మామక శుష్క హృదయపాత్రి
నింపివైతువు ప్రణ యార్ద్ర నిస్వనముల!

అంత మేల్కొంచి యెంతో దాహమ్ముగొన్న
శ్రవణముల విచ్చి నీ గీతరవము కొరకు
కడల పరికించి శూన్యలోకమ్ము కాంచి
హోరు హోరు మటం చేడ్తు నోయి స్వామి!

నా కాన్క

ఏది నీ కిత్తు నందువా హృదయనాథ !
కాన్కగా నే మొసంగగా గలను నీకు?
తారకారత్న భానుర తారహార
సుప్రభా మాలికాజాల శోభితుడవు,
రాజరాజేశ్వరుడ వీవు, వ్రభుడ వీవు,
హృదయపతి వీవు! భవదీయ వదనదోజ
మ్మదు రజోలేశ దివ్యనంపదను వలచి
వీధివీధుల వాడల విపినములను
విత్తుకునివోలె తిరుగాడు పేద నోయి!
కాన్కగా నే మొసంగగా గలను నీకు?
గాఢ లజ్జానుకాప సంకలిత హృదయ
నీరజదళాల రాలు కన్నీటిచుక్క
గాక - మనసార, వల పూర, గలత దీర
గాన్కగా నే మొసంగగా గలను నీకు?

క్రుంగిపోదు!

ఎట్లు ని స్నాహ సేయుటో యెరుగలేక
వంగి వంగి శిరము వాంచి క్రుంగిపోదు!
రాజరాజేశ్వర కిరీటరాజ ఘటిత
రత్న మాణిక్య కాంతినీరాజ నార్చి
తాంఘి నీరేజ యుగళుడ వయ్య! వింపి
హితలం గట్టికొని జీర్ణ పటకుటీర
హాళికా ప్రాంగణముల నివాస మేల?
శిలితర భాజనమ్ము నీ చేత బూని
తూలి సోలుచు నిరుపేద తోడ గూడి
యీవె దెనమాలి పటుల నింటింటి కేగ
నేల? దీనుడవై చిచ్చ మెత్త నేల?
చిత్రములు స్వామి, నీ వింత చేత లెల్ల!
ఎట్లు ని స్నాహ సేయుటో యెరుగ లేక
వంగి వంగి శిరము వాంచి క్రుంగిపోదు!
కలుష బాష్ప కల్లోలినీ కణములందు
తగుకు తగు కని నాట్యలునలుపు నీ య

నంత రా గాంబూమాలికా కాంతి దేవ!
 మైమ దేవతా నిశ్వాస ధూమపటలి
 చల్లగా వెల్లివిరియును స్వామి, నీదు
 తవ్య కరుణార్ద్రవీక్షణ పరిమళములు.
 చండ మృత్యు గభీర గర్జారవముల
 పల్లవింతువు నవ్య విపంచివోలె
 మాధురుల జిమ్ము నీ కంత మంజురవము.
 చిత్రములు స్వామి, నీ వింత వేత లెల్ల!

మౌనిగానమ్ములకు నించు కేని గాని
 మారు మాటాడగా బోవు, మన సొనగవు.
 శ్రీతజనావళి నమ్ర నంసేవనముల
 కలరి తల యూప వీవు, 'జి' యైన ననవు.
 సార్వభౌముల వినయ పూజావిధాన
 మెడద మెచ్చవు, వారి కన్నెత్తి కనవు.
 ఎట్లు ని న్నూహచేయుటో యెరుగలేక
 వంగి వంగి శరము వాంచి క్రుంగిపోదు!

పాపీ!

మరిన బాష్ప మోక్తి కమ్ము
మిలమిల నీ కనుల నిలువ
తళతళ మని తారలు నటి
యింపునురా పాపీ!

వేడివేడి నిట్టూర్పుల
వాడిన నీ పెదవు లదర
మోదు మ్రోకు విప్పురులతో
మురియునురా పాపీ!

భరియింపగ రాని లజ్జ
శిరము వంగి క్రుంగి నంత
తెరల దాటి చందమామ
నవ్వునురా పాపీ!

"దారి గాన లేను స్వామి!
రారా!" యని కంఠ మెత్త

గగనవీధి గంధర్వులు
పాడుదు రో పాపీ !

కురియుమురా కన్నీటిని !
మరిమరి విలపింపుమురా !
నరము గూర్చి పరమేశుడె
తాల్చునురా పాపీ !

చిరువెలి

కన్నీరు

కలుష దుర్దాంత పంక సంకలిత కుహర
ముల జనించు మదీ యాశ్రు మలినధార
స్వామి, భవదీయ పాదదేశమున బారి
వరమపావన జాహ్నవీ ప్రతిభ గాంచు.

గాట మగు లజ్జవలన దుఃఖమ్మువలన
నా కనుల జారు నుష్టాశ్రు శీకరములు
హృదయము కలంచి విదలించి యేర్పి వెడలు
పాండ్రశోణిత బిందు వర్షమ్ము సుమ్ము!

తావకీన పదసరోజ దళములందు
నిలువని మొక్కి వేడి కన్నీటిచుక్క !
కడల వ్రనరించు నెత్తావి కమ్మదనము
త్రాపని మో ప్రభూ, దాని తనివి తీర !

మా బాబయ్య, నాన్నగారు - 1

ఏ మనోహర నీమలం, దే పవిత్ర
విమల తేజోమయ వికాల వీటులందు,
అక్ష రామోద సంభరి తాంతరంగు
లగుచు, విహరించుచున్నారో, అమృతగాఢ
మధుర మందాకినీ భంగమాలి కాంబు
శీకర వితాన మోహన చిత్రనటన
మెన్ని యెన్ని రీతుల చూపుచున్నవారో,
పూర్ణవికసిత జీవితపుష్ప క్రమ
సౌరభముల చిమ్ముచున్నారో, ఎల్ల
దెసల భవదీయ సుందర దివ్యరూప
నవ్యరోచిస్సు కురియుచున్నారో మీరు!

మూ బాబయ్య, నాన్నగారు - 2

ఏ నెరుంగుదు, విర సూత నాసురాగ
ఇంభముల కట్టువడుట, స్వప్నములనేని,
యెన్నడునుగాని, యెచ్చోటనేని, నిమున
మేని, యెడబాటు మీరు నహింపలేరు.

ఏ నెరుంగుదు, రామభూజాని మీరు,
కరము కరమున కీలించి, కాంతిసీమ
లందు, స్వచ్ఛంద నిత్యవిహారవరత
మెలగుచుందురు కాదోలు -

మీ యమూల్య

జీవితసుమాల నే నృపశేఖరునకు
నర్పణము చేసి, రట్టి సూర్యావనీంద్ర
తండ్రి నొదల నాశి షాక్షతల మీరు
చల్లుచుందురు కాదోలు -

మా బాబయ్య, నాన్నగారు - 3

"జయము, జయము

లలిత సుమనోజ్ఞ కావ్య మంజుల లతాంత
మాలి కాభరణా ! వినిర్మల విశేష
సుగుణమాణిక్య దివ్యతేజోవిరాజ !
దీనజన హృద యాంతర స్థిరవిహార !
రామరాయేంద్రు శ్రీ సూర్యరాయ, జయము!
అను స్తుతిధ్వానములు, జగ మంత క్రమ్మి,
యంబరవథాల మాత్రోగ్గునపుడు, మీరు
మువ్వ రొండొరులం గాంచి మురియునపుడు,
గర్వమున నృత్యమాడు మీ కంటిమాపు,
అధర సాంధ్యప్రభల దరహాసరేఖ,
మింట మిలమిల చుక్కలై మెరయునేమో !
వెన్నెలై వినువీధుల విరియునేమో !

మా బాబయ్య, నాన్నగారు - 4

మీ పవిత్ర యశో నిర్మల వాస గాతి
శతల తరంగజల సుధా సేవనమున,
కలుష కౌటిల్య కర్దమ మలిన మైన
మీ తనయు జీవితముకూడ పూత మయ్యె !

చెప్పింది

నాడు గొంతెత్తి మీరు గానమ్ము జేసి
నారు, భువనాలు తమ శ్రవణాలు విచ్చి,
'ఓ' నటంచు, 'ఓహో' యంచు నాలకించ
విన్న యాధిక నమ్మోద విభ్రమమున.

అంత హరిదంతముల గూడ నతిశయించి
పొరలిపోవు మీ గీతమాధురుల మ్రోత
తన వివందీ మనోజ్ఞ నిస్వనము ముంప,
కనుదోమల నెత్తి, మో మెత్తి కడల గాంచ
భారతీదేవి యంగుళుల్ పాడ నంట!

దర నిమిలిత దివ్యనేత్రముల తోడ,
నపుడు, మీ పాటలోని యనంత సూక్ష్మ
రక్తి కలరి, కవీంద్ర నమాట్టు, లేత
నగవుతోడ, శిరఃకంపనమ్ము సేయ,
విశ్వ మెల్ల శంపావభల్ విరిసె నంట!

మా బాబయ్య, నాన్నగారు - 6

ఎన్నడో మీరు పాడిన దీ పసంతి
మధుర జీవనగీతి! హేమంత దీర్ఘ
యామినీ మధ్యవేళయే యైన, నేడు
కూడ, నా యెద, త్రుళ్ళింత లాడుచుండు :
నవ్య తాగీరథి దివ్యనది విధాన,
నేడు కూడ సోత్సవ సృత్య మాడు లోన.

పొంగి, పరవళ్ళు త్రొక్కి, యుప్పొంగి, పొరలు
ఈ యమృతపూర్ణ మరవాహినీ తరంగ
శిఖరముల నాడు నొక కొన్ని చిన్ని చినుకు
వీ హృదయ గహ్వరము చాటి, యీ గళమ్ము
నతిశయించి, ప్రేపయి చిందులాడుచుండు.

కనులు విచ్చి మనసు విచ్చి కాంచగలుగు
వాడు తల యూచి మెచ్చుచున్నారు వాని.

మా బాబయ్య, నాన్నగారు - 7

ప్రాజ్య పీఠపురీ మహారాజ్య భాగ్య
 లక్ష్మి కొలువు దీర్చు చిరత్న రత్నఖచిత
 భానమాన కల్యాణ సింహాననమ్ము ;
 అది వెలమ శౌర్యమూర్తి రణావనీ వి
 హార విక్రమ కేళి కానంతరమ్ము
 శాంతి నుండు విలాస విశ్రామ వేది ;
 అది నభాసీన సకల ఋధావతంస
 మన కవీశాన విజ్ఞాన కాంతిమ త్రప్త
 నన్న పీక్షణ స్నాపిత స్వర్ణ పీఠ ;
 అది మహిపతి రామరా యావనీంద్ర
 కరకమల వీజ్యమాన చామర సమీర
 పులకిత భవ స్మృదుశరీర భూషితంబు !

నాకు మరణమ్ము ...

నాకు మరణమ్ము వల దనినాను; కాని
మరణ మను లేక నుడి చెవిం బడిన యంత
వడ వడ వడంకగా శిలాజడిమి గనగ
దలచుగాలికి శుష్కపత్రమ్ము కాను.

తుది మొదలు కాని కానరానిది; మహాంధ
కార కలుషిత కృష్ణపక్షంపు వీధి
కరము కరమున కీలించి కలసి మెలసి
మన్న నహధర్మచారిణి, మధుర మధుర
మూర్తి, ప్రయురాలు, నఖురాలు, పూర్ణరాగ
కలిత, నా దుఃఖ, మనువులే తొలగిపోవ,
వీడిపోవు నేమో యను వెనపు వలన
నాకు మరణమ్ము వల దనినాను —

ప్రతిక్ష

నాటి తుది నందె వీకటి కాటుకల వి
తీస మైపోవు రాజమార్గాన, నీవు
కడలిపోతి, విషాదసుఖమ్ము గూర్చి
నగము నిర్దురలో క్రమ్ము న్వన్న మటులు.

అవుకోలేని మమత, మంటాపథమ్ము
నదుమ వరువిడి, నిలబడినాడ నట్టె,
విచ్చికొనిపోవు వీక్షణ వితతి తోడ,
మూసికొనిపోవు శూన్య హృత్పుటము తోడ.

ఆ నిగూడ ప్రకాంత సంధ్యా దురంత
గర్భకుహ రాంతరమ్ముల కలవిపోవు
కమ్ర భవదీయ మంజీర కటక గాన
రవమువే తిమిరమ్ము సాంద్రతర మయ్యె.

ఆ యగమ్య తమ స్సాంద్ర యవని కాంత
రంపు భేకాంతమున బడి, యా క్రమక్ర

మాన్తమిత నూపు రార వాహ్వానములను
వెంట నంటి, నా హృదయము వెడలిపోయె.

అ సరణి, నేను ప్రతి దివ సావసాన
నమయమున, నీవు పోయిన చక్కి, చూపు
లట్టె వరపుచు, శ్రవణాల నట్టి తెరచు
వెదురు చూతు నీ కొరకు నా యెడద కొరకు.

చిరునవ్వు

ఇదె వచ్చుచున్నాను

ఇదె వచ్చుచున్నాను ప్రీయురాలా!

ఇక నిలువలేను నా ప్రీయురాలా!

విరకాల మీ యెడద చెరలో నిమిడి నేడు
పొరలి పొంగెడు దుఃఖ రురులపై వరువెక్తి
ఇదె

ఈ విరహసంతాప మీ ప్రవాసక్లేశ
మే పగిది సహాయంతు నెటులు జీవింతు?
ఇదె

అవలి దరి నీ ఏలుపు వవలు లేలును మోయ
మివుల తొందర ననుపు నవని తవీయించు?
ఇదె

శూన్యలోకము చాటి శుష్కదేహము చాటి
యన్యోన్య నివిడ నిత్యాశ్లేష కాంక్షతో
ఇదె

నిర్యాణము

నల్లగా నున్న దీ సుప్రశాంత వేళ
 తల్లగా సాగు నీ సుప్రశాంత పథము
 బయలుదేరుము దూరంపు బయనమునకు
 వలదు తడయగ, ద వేగవలయు నేడు.

పవన వోల్లన మధుర గానంబు వలదు
 ప్రవిమ లానందచంద్రికల్ పనికిరావు
 అల్ల నల్లన గొంతెత్తి యాలపింపు
 పరమపద శాంతిపూర్ణ నిర్వాణ గీతి.

ఒక్క టొకటె యదృశ్య మౌ చుక్క రెల్ల
 అల్ల నల్ల నాశలుకూడ సంతరించె ;
 తిమిరమో దివ్యలేజమో తెలియకుండ
 నాకనం బటు వెర గయ్యె లోక మెల్ల.

వెడల లేక వెడల లేక వెడలు వెలికి
 వీడ్కొలుపు లిప్పు జాలిగా విహగకులము

అవుకోలేక పొరలు నంతావ మెల్ల
తరళ తుహినాశ్రుధారల తరులు గురియు.
ఎన్నడును లేని రీతి తోతెంచె నేమొ
మెల్లమెల్లన మాంద్యము చల్లదనము
కలిగి నునులేతగాలులు కవికుమార !
ఎవటి కేగుచు నుంటివో యేమొ నేడు !

చెయ్యెయి

ప్రవాసము

అంకితము
రామమూర్తికి

ఓ మానవోత్తమా!

ఓ మానవోత్తమా!

ఓ వీరమూర్త్యవ్య!

ఓ యమృతభానమా

నోన్నతప్రేమసామ్రాజ్యైకచక్రవర్తి!

స్నేహశీలి!

నీ హృదంతరములో నిరుపమా నాభాత
రక్షాక రామూల్య రాగసంపద మొరయు!

నీ యాశయములో నిర్మ లోత్తుంగ ది
వ్యాకాశ సంకాశ భాగ్యరాసులు మొరయు!

ఈ యశ్రురులతో, ఇరులతో, రొదలతో
సొదలతో, ఈ హాస మృదుల వాసనలతో
వినముతో, సిగ్గుతో, కొనరు తేనియలతో
ఈ పాట బ్రతుకు నీ కేపాటి దోయి, నా

నెచ్చెలీ!

నెచ్చెలీ!

దారులన్నియు మాపె ...

దారు లన్నియు మాపె దళదిళలు ముంద్రై
నీరంద్ర ధయ దాంధకార జీమూతాళి!

ప్రేయసీ, ప్రేయసీ, వెడలిపోయితి వేల
ఆ యగమ్య తమస్వినీ గర్భకుహరాల?

ఆ యభాతంపు బేకాంతమ్ములో మ్రోసి
మాయమై మెల్లగా నీ యడుగుసందడులు
నా యెడద్రోవనే వడి నడవిన ట్లయ్యె;
నా యెడదలోననే మాయ మైన ట్లయ్యె!

అంత నా గొంతులో 'హా ప్రియా' యను కేక
అంతంత దివి కేగె, అంతంత దిగి పోయె;
తారలే కను విప్పి తమములే శ్రుతి విప్పి
ఆ రవము విని నన్ను గని జాలి నొందాయి.

నాటి నుండియు నేను వ్రతి విశేధతమంపు
కాటుకల వాయ నొరు లే రరయలేని తరి

మావికొని మావికొని హాస్యహృదయములోని
 'హా హా!' యని క్రుంగి క్రుంగి యేడ్చును నుమా!

నడిలేని నడిలేయి బడిపోయి నట్ట నీ
 కడియాల రివళులే విరుగాజు మోతలే
 ప్రే లెత్తి మాపు జీవితపథములు నాకు ;
 శో లెత్తి నడిపించు, నె లెత్తి న న్నిలుచు!

చిరువేలి

అవుడు ...

అవుడు గొంతెత్తి యేడ్చినాను ; అవుడు నన్ను
 కాంచగా నోవగా లేక కన్ను లబ్బె
 యార్చికొనినవి తారకలు ; అవుడు మొగ్గి
 లల్లనల్లన నలనల్లనై భరమ్ము
 లైన నిట్టూర్పుదొంతర లైనవి ; అవుడు
 కుంచుకొని కుంచుకొని కుహరాకుహరవాటి
 నను తొలగి దవ్వు దవ్వులు చని శిరాలు
 వార్చికొనినవి తిమిరాలు భయమాన ;
 అవుడు బ్రతు కొక్కటే యేడు పైన గాలి
 రిచ్చవడి వట్టి వసిపావలీల మౌన
 యానమున బారి నుప్తప్రతాపి నొదిగి
 పొంచి చూచుచు చేలియించి పోయినాడు ;
 అప్పు డీ విశ్వమే నిత్యయాత్ర నాగి
 శ్రవణములు మూసికొనినది ; రాక రాక
 నా గళతమఃపథమ్ముల రేగి రేగి
 రోద నోచ్చలి తోచ్చగీతా దురంత
 దుస్సహార్పులు వెడలి రాగా....

శవుడు ...

శవుడు ప్రళయమ్ము క్రమ్మిన దేమో, కాక
దొరకడో నిల్వ నీడ నా విరుతపాటకు,
జంత యిరు కౌనె యిమ్మహానంత విశ్వ
మలమికొను వీకటుల కలకలమువలన!

ఎటు గనిన గాని ఆకాశ హృదయవాటి
సంకుల విషాద జలధర చ్ఛాయ లందు
హింతు బొప్పాంబునిధులు ఘోషింతు; నెగుర
పక్షములు చాల్చ వెరచు నా పాట నేడు!

దశదిశల వీల్చికొని రేగు చారుణ వ్ర
భంజ నోచ్ఛలి తోన్మత్త భంగ వీధి
నెగయు నయ్యయో, లోకేశు నెడద వెడలి
యేడ్చు నందడు లెగయూర్చు లేర్చు పొగలు;
పొంచి పొంచి నాలో మూల మూలలందు,
క్రుంగి క్రుంగి యడంగి చాగుండు గీతి!

స్థాణు వయ్యెనొ, పాపాణ జడభరమ్ము
గనెనొ, కదలదు మెదలదు కంతరవము;

నే డిదేమో క్షమాజననీ పురాణ
గర్భకుహరమ్ము విదలించి కారుచిమ్ము
తెరుపుమంట మూలుం గేదో యేదో...
ఇప్పుడు ప్రళయమే!

చేరినవిరి

౪౪ పయనపుం దెరువు

ఈ పయనపుం దెరువు ఇరుదెనల శిర సెత్తు
వ్రతికుజము వ్రతిసుమము వ్రతివిహంగమరుతము
అంతలో నా హృదయ మందు నంజియకావి
వింతలై నశియించునా, నా బ్రదుకు
నుండేని నహియించునా !

అంతమే లేని నా యాత్రావధాన నా
పదవిహ్నుములు వోలె వడియున్న వెన్నెన్నో
అడుగుజాడలు మది యార్ద్రహృదయములో
నిశి కడుపులో తారలై, నిశ్శబ్ద
వాటిలో విరుపాటలై !

వెను దిరిగి కను విరిసి వీక్షించునా అంత
వ్రతివద మృమ్మత జీవవ్రతిభ పులకించి
పలుకరించిన క్రొత్త బలముతో బలముతో
పడి నడతు వవలు రేల, అజ్ఞాత
భావికాలపు యుగాల !

వెదకి వేసారి ...

వెదకి వేసారి నా వెర్రిబ్రతు కెపుడేని
తుదిరేయి కను మూయునా,

బేలయై

నిదుర బరువుల క్రుంగునా,
మరపు మనకల దారి తెరవికొని కల యేదా
విరిసికొని పరతెంచును,

కారు రా

తిరికొనల మెరపించును.

కలగి తొట్టిలుచు నాకలి తొందరల సోలు
కరము లట్టే వాతునో,

నా మండు

కనుల నట్టే తెరతునో,
అంతలో నింతలో నడుగుజాడయే లేక
వింత కల కరగి చనును,

నాకు నా

వంత కథయే మిగులును.

మరు నెడ్యగ లేను, చచ్చి చావగ లేను
 కను లేని వెలుగు కొరకై,

ఎన్నడును

కను రాని దాని కొరకై.

ఒక క్రొత్త బిరుదుతో, ఒక క్రొత్త యానతో
 ఒకడనే పడిపోదును,

హిన్యమున

ఒకడనే కృశియింతును.

చిరువులి

ఇది నితాంత ...

ఇది నితాంత తమఃక్రాంత మిది దర్శిత
మీ నితాంతమ్ము కూన్య, మీ దెన్నడో ర
హ శ్శిథిలనుప్తి కలవర మంది లేవి
గుఱులుకొను లేత నెత్తావి గువగున లెహ!

అంత నీ యంధమందిర మందు నొక్క
రెప్పపాటు వేకువ ఒక్క రెప్పపాటె
ఉన్మిషిత జీవ నాగమి నోత్పవమ్ము
ఉదిత గీతా ప్రవేశ ముహూర్త వేశ!

అప్పుడే గృహనే త్రవతాయనముల
కొలుకులందు లే వెలుంగు తళుకు జివురు
లరుణ మన్పణ తోరణ వంక్తు లల్లు నేమొ
అదు నేమొ వాడిన మోము లట్టె వాల్చు!

తెరవికొన్న ద్వారము చొచ్చి విరిసికొన్న
వాకిలిం జేరి, మంగళవాద్యపాళి
గదదిక వోవ సవరించి గళము, పాడు
నేమొ నిర్జీవ నిశ్శబ్ద మిట్టె మూగు!

మరల గుడ్డిరాతిరి పడు, మరల నోరు
 కాని శ్రుతులేని లేని వీకటులు మరల
 మరల పొడిల్లు...

చెరువు

నా కుగాదులు...

నా కుగాదులు లేవు
నా కుషస్సులు లేవు
నేను హేమంత కృ

ష్ణానంత శిర్షి

నాకు కాల మొక్క
జే కారురూపు, నా
శోకమ్మువలెనె, నా

బ్రతుకువలె,
నా వలెనె.

ప్రేయసీ! ప్రేయసీ!

ప్రేయసీ! ప్రేయసీ! ఓ యమావాస్యా త
మన్వీనీ! గగన సీమంతినీ! నా సఖీ!
నీ దీర్ఘ భమ్మిల్ల నీలవల్లీచ్ఛాయ
పొడివికొని, నిదురచెర విడిచి, పూవులు నేడు
మడుగుహృదయాల నా కొరకు తళతళ పాడు;
సురభి శాహ్వనముల్ వరవి న న్గలచి దు
ర్భర దురం తావేగపరత వెర్రిని జేయు!
నా సఖీ! నా సఖీ! నే సైవగా లేను!

నీ కైకధ్యాంత నిశ్శబ్దముం జీల్చి
నా కొరకె, నా కారకె, నా శర్వరీసతి!
కోటి నవమల్లికలు కోటి కన్నులు విచ్చి
విరహచీక్షణ భయంకర మాధురుల నన్ను
వలుకరించిన, వెలీ, పులకరించిన చతుకు
వేగిపోవునా, యేమొ, ఆగలేనో, యేమొ,
నా సఖీ! నా సఖీ! నే సైవగా లేను!

నీ కుంతలములలో నాకై శిరసు లెత్తి
నను బోల్చుకొన్నవో! నను విల్చుచున్నవో!
నటియించు ఆ పూవు లెటు నవ్వుచున్నవో!
తురిమి వినరుము వాని ఎరుగ నేరని దూర
దూరాలకో, రహస్తిరాలకో, చెలీ!
కప్పికొందున కనులు! కప్పగలనా యెడద?
నా నభీ! నా నభీ! నే సైవగా లేను!

ఓ నితాంత వియోగినీ! ఓ నిశీధి
నీ! కరోర ప్రణయశాలినీ! క్షమింపు!
బాలు, నా నభీ, నీ ప్రేమశాప, మీ య
పూర్వ నారకయాత నాభర్వతాపము!

వినరా వీ విభావరీ ...

వినరా వీ విభావరీ
వీలా కాలల నీ మృదు
వన నాంచలముల గునగునలో,
మనలు చరణ మంజీరము
క్లానరు జాలి పలుకరింతలో!
ఈ ముతీర ముఖద్వార
మిందే వ్రేలాడి నగము
వాడి, విరహ తోరణమ్మునై
వలవంత నడలి నేల జీ
రాడి యెన్నినాళ్ళు మనుదునో!

ఇప్పుడు వత్తువా నీ కొర
కెదురు చూచు నీ వియోగి
మొదద మంచుజదులు కురియును,
మా పేమో, రే పెటకో
వెడలి వనునో, నిదుర మునుగునో!
అరలేని నా కోరిక
కారుచూపు వారగ వీలి
కాలి కుములు ఈ నీకటితో

క్రాగి క్రాగి నీ కారకై
కరవులోననే నశింతునో!

నీ మనోజ్ఞ కాంచన కాం
వీమణి ఘంటా గళములు
ఏకాంతము కరగ మ్రోయగా
విన నరచే బ్రదుకు దాల్చి
యెడద మ్రోత కెంత యేడ్తునో!
ఈ వియోగ నిరాశా క్ష
ణ క్షణ ప్రతీక్ష చెదరి
ఎగసి ఎగసి పగిలిపోదునో!
వగ లెరుగని ప్రవాసమున
కిక వేకువ రేకు విరియదో!

అకన మాలోకనముగ
లోక మెల్ల వీమగ కా
లాంతమునకు కావి యుందునా!
అస లేని అనకు ప్రా
ణాంత మేని వేచి యుందునా!
విపురింపదో వైత్రకుభో
త్సవ విభాతకల్యాణము
ఈ దర్శిదహేమంతమున...

నా నివాసమ్మ ...

నా నివాసమ్మ చొలుత గంధర్వలోక
మధుర సుపీమా సుధాగాన మంజువాటి,
ఏ నొక వియోగగీతిక,
నేను నిదుర

వెన్నెలల చారి నొక రేయి వెడలిపోతి
నొక వివంపీ విరహకంఠ మొరసి యెగసి.

ఏ నొక వియోగశాలినీ హృదయరాగ
వేదనారేఖ, నాకలి వేగు నామె
యంగుళీ కిన్దలయ చంచ లాంచలముల
బిడివడి యనంతవిశ్వాస బడితి నాడు.

అదియె మొద లేను నకల దిశాంతరాళ
మెల్లిడల వెందుకో వర్షులెత్తిపోవ!

ఆ సమయ మాదిగా నప్పరోంగ నాను
రాగపీఠుల, కిన్నరీ రమ్యకంఠ
నీమలో, శ్రావణాంబు దాగేషపాళి.

తారకాలోక పంక్తుల, మారు తోరు
పక్షముల, తిరుగాడుదు పవలు రేలు,
కన్ను మోడుపు మెయి వాల్చు గాని లేక!

ఇది ముగియ బోని ఏ యర్థ మెరుగరాని
వేసబే లేని వెర్రి యన్వేషణమ్ము!

ఈ ప్రవాస యాత్రారతి నిటులె నేను
కదలిపోవుదు నాశావకాశములను
ఒక్క నిట్టూర్పు వోలిక, ఒక్క మౌన
బొప్పకణ మటు, ఒక గాఢవాంఛ పగిది.

మ తొలుత

మ తొలుత నే గూడేని లేని పులుగు
 రాయడ, వహించినాడ నా బ్రతుకు బాట
 వాట నవయని రెక్క యుయ్యాల కొనల
 రెకువే లేని, తీరమే లేని దివ్యసీమ !

అంత నే మారిపోతి సంధ్యామనోజ్ఞ
 ప్రితిసిందూరరేఖగా, బేయి వెయిగ,
 మెయి మెయిగ, హాయి హాయిగా మెలగినాను
 పైడివన్నియతో నీలిసీడతోడ !

నేను మెలమెల్ల రిక్కవైనాను ; కాని
 ఆ వికార వినీలసౌధాంతికమున,
 ఉండగలవా వ్రవాసివై ఉడునఖాళి
 విలుకరింపక యొక రెప్పపాటు వేళ !

ఎప్పుడు నే నొక్క తుదిరేయి యిరులబాయ
 నేగనీకొని విమ్ముకొని నటియించుకొనుచు
 అలము వెలుగుల వరువుల కులికి పారి
 గుంతుకొని రిచ్చవడి క్రుంగి క్రుంగి యలసి
 యిప్పుడు నే నొక్క తుదిరేయి యిరులబాయ
 నై నగించుచున్నాను....

ఏను మరణించుచున్నాను ...

ఏను మరణించుచున్నాను : ఇటు నశించు
నా కొరకు చెమ్మగిల నయనమ్ము లేదు:
పసిడివేకువ పెండ్లిండ్ల వడిన యెవరు
కరగనేర్తురు జరరాంధకారమ్మతికి ?

నా మరణశయ్య పరచుకొన్నాను నేనె!
నేనె నాకు వీడ్కొలుపు విన్పించినాను!
నేనె నాపయి వాలినా, నేనె జాతి
నెదనెద గదించినాను, రోదించినాను!

బ్రతికియున్న మృత్యువువై ప్రవాసతిమిర
నీరవనమాధి క్రుశ్చి క్రుంగినపు డేవి
నిను పిలిచినాన, నా మూలుసీడ ముసిరి
కుములునేమొ నీ గానోత్సవముల ననుచి?

ఇదియె నా చితి, పేర్చితి, నేనె దీని
వడలిపోని నా యవసానవాంఛ గాగ :
వడకని కరాలు రగులుచు దుడుకువిప్పు
లాలనల నింత నుసిగాగ కాలు త్రుటిసే!

అలయు వాతెర యూర్పుగాలులు కదల్చి
 రేపు శరత్ నా కాష్టాల రేగు మంట
 మమ ప్రతుకునట్ల నా దేహమును దహింపు !
 పశదులే అర్పగా నొక బాష్ప మేని !

చిరుమేలి

ఎవ రోహూ, ఈ నిశీధి నెగసి, నీడవోలి నీటి
 పీలుతు రెవరో, మూగకనులు మోయలేని మోహం
 ఎవ రోహూ! ఎవ రోహూ!

ఇప్పుడా నను పలుకరింతురు!
 మ్రోయలేని నీరవగళమున చలింపు కోరికతో
 ఇప్పుడా నను పలుకరింతురు!

ఎవరని ఈ రేయి నిదుర హృదయ మదర, వేయి
 చాయలాడ పెనుచీకటి సైగలతో నా కన్నుం
 రక్త మురల లాగికోందురు!

ఎవరో, నా హృదయనాళ మేలా తునియలుగా నా
 నిర్జీవపు జీవితమ్ము నిట వదలుదురా!

ఎవ రోహూ! ఎవ రోహూ!
 ఇప్పుడా నను పలుకరింతురు?

కీర్తన

అంతిమము

సార్వభౌమము

చేదయెది

నా కరినపాద శిలల క్రింద ...

నా కరినపాద శిలల క్రింద బడి నలగి
హృదయ నెన్నెన్నియో మల్లెపూలు మున్ను.

ధూళి కైవాలు మోళిపై చాలిచికొన
జంత విరిచోటలో నవు దెంత వెదకి
వీరియున్నానో, విసువని వెర్రి కోర్కె
కొందరల మాపు లటు నిటు తూలినంత
హృదయముల నయనముల వెదరు కలత
మూసికొనబోవి యొక ననముగుద లేడు.

నా కనుల క్రాగు చీకట్లు ప్రాకుచోట
లేదు నెత్తావి, మధువేని లేదు, లేదు
ప్రాణ, మొక్క లావణ్యలవము లేదు :
ఏను రుజనైతి, జరనైతి, మృత్యువైతి !

ఈ నిశావసానమున, ఏ శుభాని
విమ్ము నిట్టూర్చెనో జాలి రాగ నేడు
వ్రాలె నా పాడు అడుగుల మోల నొక్క

తారయే, యొక్క దివ్యమందార నుమమె!

మోహినీహాస మల్లీ ప్రభుల్లరువియె,
శ్రీలలిత వైజయంతీ పరీమళమ్మె,
హరజటా హరిజాత లతాంత మధువె,
నిర్దయానిశితమ్ము లీ నీచనఖర
ములకొనలె కోరి పరవశమ్మున చలింనె!

ఇటు వడకు కేల దీని న్పుణింపలేను
వెరగు కనురెప్పరేకుల విరియలేను,
ఎటు లదిమికొందు నా మ్రోడుబెడద, ఎటులు
వెరగి నెరసిన వింపిరికుదుల తాల్లు!

శని విభాత మహోత్సవమ్ము ...

ఇది విభాత మహోత్సవ మ్మేమో ! ఇదియు
మాత్తు కళ్యాణతూర్య మనోజ్ఞగాన
నృత్యకోలాహల మ్మొకో ! ఇది సువర్ణ
మంగ కాక్ష తాళి ర్వర్త మగునా, కాదో !

ప్రేయసీ ! సుఖన్యమ్మ దరిద్ర మైన
బ్రతుకు నాది, నిద్దురవోవు వల్లకాడు ;
నమ్మ గోరని బరువునేత్రమ్ము లెటులు
సులిమికొనునా, పావము, మేలుకొలుపె మరచి !

శ్రీజగతిపతి కోటిర దివ్యరత్న
రాజి నేలు వజ్రాలతురాయి వీవు !
ఏనా పాకాళ లోకంపు టిరుకునందు
లండు దిగ్బ్రాహ్మ వెరచు గాఢాంధరేఖను !

కానక పూర్ణచంద్ర మార్తాండవింబ
మండితమ్ము మహాకాళ మంటవమ్ము
నందె కాదె పాణిగ్రహణమ్ము దొరకు ;
పతిత వెట్లొదు ? నే నెటు వక్షి నాదు ?

ఇన్ని కల్పాలు ...

ఇన్ని కల్పాలు కాలు నా యెద నడంగి
నాకు ప్రాణమె యగు వేదనాసుఖమ్ము
ఇదె పలుకరించు, నా నభి ఇప్పుడు నీ య
పూర్వ కరుణార్థ సీరవ మూర్తి యగుదు.
నే కురియలేని మూగకన్నీరు యుగయు
గాల నేత్రాల యశ్రవర్షాలు, కడుగ,
వల్లగా జాలిజాలిగా శాంతమధుర
ముగ సుషకాలకౌముదిసాగను వైతి!

నీవు తొలిప్రౌద్ధు నునుమంచు తీవసానవు
నీవు వర్షాశరత్తుల నిదిడనంగ
మమున బొడమిన సంధ్యాకుమారి, వీవు
తిమిరనిశ్వాసముల మాసి కుములు శర్వ
రీ వియోగకపోలపాళికవు, నీవె,
నీవె నొట్టూర్పు, నీవె కన్నీరు, విశ్వ
వేద నామూల్య భాగ్య మీవే, నిజమ్ము
నే గళమ్మార పాడుకొనిన యభాత
శోకగీతమ్ములం దీవె శోకగీతివి!
ఈర్వశీ! ప్రేయసీ!

నాడు 'శాఫో' ...

నాడు 'శాఫో' విరహకంతనాళ వేణు
వాలపించిన యరు కారు కాంధగీతి
యేర్చు, నిట్టూర్చు, కోపించు నిపుడు సంద్య
యటల, కాల విశాల విహాయసమున !

ప్రేయసీ ! 'పీని కృపణజీవితగళమ్ము
ఎండ వానల వివికిపోయినది, జీర
వారునో, మూగవోవునో, వడకి వెలితి
యోనో, పాడదో' యను సందియమ్ము వలదు.

నాటి యమవనకన్నీటిపాట యేనె
యేడ్చినది, మింటిమూపుల కెగసి మాపి,
శ్రుంగి యజ్ఞాత పాతాళకుహరములకు,
వరకు నిశ్వసించుచు భావిపథము లంటి !

శూర్యశీ ! ప్రేయసీ ! నేడో, యుష్మదీయ
చరణ కరుణా మధుకణమ్మె దొరకు నేమొ,
మూడులోకాలసుఖ మొక్కముడి నిమిడ్చి
విసరలేనో కాలాంతమే వెనుకప్రాక !

ఈర్వశీ! ప్రేయసీ! నేడో, యుష్మదీయ
చరణ మన్య తారు జోదయ సురభికాంతి
పలుకరించున, సోకునా, తగుకు మనున,
అరని వెలుంగె నా గీతికాంతికముల
వేర్చికొని, కూర్చికొని, భవ ప్రీతివిలాస
హాస వాసనా లేశము లందికొనగ
రమ్య హేమవాలు కావ్చ నీరాజనముగ
ఈయనా, నా వభీ!...

చిరునవ్వు

శ్రావణం ...

కాలమే పసిపాప కనువిచ్చిన యుషస్సు
కలగా కలవరించి వెలుగుగా పులకించి
మరుల కడు పొరసి నే తెరచి వాలిన నాడె
మిసిమి వన్నెల మేన మన జాలిగా నయ్యె..

తొలి వియోగిని నేనె!

తొలి ప్రేయసిని నేనె!

అ నాటి కీ నాటి కేను నీ దాననే!

మున్నటి తరగలకు మిన్నేటి నురుగులకు
తడయు వెడబా టేనె! విడని కొగిలి నేనె!
వానవిసుకుగ సొగసి వలపుచూపుగ నెగసి
పడిపోవుదును నేనె! పరువులిడుదును నేనె!

తొలి వియోగిని నేనె!

తొలి ప్రేయసిని నేనె!

అ నాటి కీ నాటి కేను నీ దాననే!

పోలాహ లానలమె అమృత శీతల రసమె
కోడమిట్టలు నాకు! తోడునీడలు నాకు!

ని! నీలి పెదవిపై నిట్టూర్పుగా ప్రాకి
తొలిప్రొద్దు వెరగులో పలుకరింతగ పోకి...
తొలి వియోగిని నేనె!
తొలి ప్రేయసిని నేనె!
ఆ నాటి కీ నాటి కేను నీ దాననే!

వేయివేలుయుగాలు రేయినై, పవలునై
అడరి కురిసిన యేడ్పు అలరి విరిసిన నవ్వు
బరువుకానుకగ, మన భాగ్యబంధమ్ముగా
వేర్చికొని నాలోన కూర్చితిని నీకారక!
తొలి వియోగిని నేనె!
తొలి ప్రేయసిని నేనె!
ఆ నాటి కీ నాటి కేను నీ దాననే!

కలకాల మలయకే నిలుపునా తెరచుకొని
ఎదు రరయు నీ వలపుటింటి ప్రాంగణములో
తొలి ప్రేయసిని నేనె!
తొలి వియోగిని నేనె!
ఆ నాటి కీ నాటి కేను నీ దాననే!

సునుమబ్బు ...

సునుమబ్బు లేదున్న కొనలపై సోన లౌ
నెలవంక విరునప్పు బలువపాట,
తొలిప్రొద్దు పొడుపురేకుల పైడిచారుల
పేరు లౌ మంచుకన్నీరుపాట,
పావురా యుయ్యాల పక్షాల యంచుల
జాలు లౌ గాలి నీలాలపాట,
విరజాజీకన్నె విద్దురకన్ను రెప్పల
కాల్య లౌ నెత్తావి కలలపాట,

కలిసి, నీ గొంతుత్రోవల నెలలు గట్టి,
అలల నుప్పొంగి, నా హృద యాంబలముల
పారి, దాహాన దీటులువారి యెండు
ఈ బ్రతుకునిండ నిండిపోయినవి, వెలియ.

ఒకవరి తీయ నౌ బరువు
లొత్తగ జీవిత మంత క్రుంగి, వే
రొకవరి తేలి యేలొ యెటకో
యెటకో జలదాల దాటి తా

రకల వికార నీలపథ

రాజుల నెల్ల నత్తికమించి హి
యి కలియు సోలిసోలి చదలేటి
తుషారపు స్వప్నరాసులన్.

ఈవు తేనియగొం తెత్తితేని, నీ క
పోలములు చిరునవ్వునేత్రాలు కూడ
మరవి సర్వమ్ము, సొగసుగా శిరసు ద్రిప్పు
వెందులకొ పాడి నట్లుండు నేదొ యేదొ!

మరియు నేవేవొ కలలు ముంగురుల జారి,
వాలి కనుదొమ్మ నునుగొమ్మ వంపు లండ్లి,
దూరి చూపుల, చెక్కిళ్ళ వేరి, మంద
మందహాసంపు మనకలో మాయ మోసు!

అమె కన్నులలో ...

అమె కన్నులలో ననం తాంబరంపు
నీలినీడలు కలవు :

వీనిర్మలాంబు

పూర గంభీర శాంత కాసార విత్ర
హృదయములలోని గాటంపు నిదురచాయ
లందు నెడనెడ గ్రమ్ము :

సంధ్యావసాన

నమయమున నీవపొదప కాళి కాగ్ర
విత్ర కుటిల మార్గముల లోపల వసించు
ఇరుల గునగునలో వానిలో నిపుడు నపుడు
వినబడుచు నుండు :

మరికొన్ని వేళ లందు

వానకారు ముల్పుల మెయివన్నె వెనుక
బాగు బొప్పమ్ము లామె నేత్రముల లోన
పొందుచుండును :

ఎదియొ అపూర్వ మధుర

రక్తి స్ఫురించుగాని అర్థమ్ము కాని
తావగీతమ్ము అవి

ఎదలోపలి ఎదలో ...

ఎదలోపలి యెదలో, నె
మ్మదిలో, జీవిత రహస్యమార్గములలో
వదలని కోరిక వై, నా
బ్రదుకుబరువు తెల్ల పాట పాడించు నభీ!

చలువపిసాళిగాలి

నునుచక్కిలిగింతల కౌగిలింతలన్
నిలుపున పాటగా

కరగనేర్చునొ నీరవ వేణువీధి! ఏ
వలపుతలంపు సోకిననె,

ప్రాణనభీ! బ్రతు తెల్ల కోటి గొం
తుల విడి సోనలై పొరలు

నూతన గీత సుధాపథాలలో!

నీ యాజ్ఞ కూడెనా, గొంతుముడి వీడెనా
హాయిగా యుగయుగంబుల కలల్ పాడినా!
విర గాఢనిద్ర మేల్కొలిపి నందేశాల
వరపా చిక్కుదిక్కులకు చుక్కలకు!

ఆ యనాథ బాలిక ...

ఆ యనాథ బాలిక ప్రేయసరాలు నాకు!

అమె నవసౌంధ్య నమయ మల్లీ మనోజ్ఞ
కునుమకామిని: ఎదో వింతకోర్కె తీయ
డనపు వేదన నా జీవితమున రేపు!

అమె స్వప్నాలు కను నెప్పు; డామె మేని
తలిరుచావణ్య మొక్క నేత్రముగ విరిసి
వెరిగుమాపుల తనుచానె యరసికొనును!

అమె సొగసు రేకులు విచ్చి యమృతమధుః
నటన వానింపవోదు, గానమ్ము సేయదు;
అమె ప్రాయంపు వాకిలు లందు వలపు
తదబది యదంగు సిగ్గుదొంతరల తెరల!

తమి బిగిసిపోవు ...

తమి బిగిసిపోవు నొక్క సంధ్యావసాన
సాంద్ర కాశ్మీర దృఢపరిష్వంగ మందు
నిమిడి, నిలు వెల్ల ఒదిగి శోషిలిన యామె
నేను తొలిసారి కాంచి కంపిలితి నాడు.

కార్మియలు పెదవుల ఖండఖండములుగ
విదికిపోయిన కౌముదీ మృదులకళిక
కాంచి యొకరేయి దుస్సహ గాఢ దుఃఖ
మాపుకో లేక యేడ్చె నా యార్ద్ర మనము!

క్రొత్తరాక నొడలె యెరిగికొనని గాలి
తమకవుల గొగిలింత తొండరల నలగి
యూపి రాడక మూర్చిలు నొక్క యలది
గని వనట క్రుంగినా నొక్కదినము దినము.

వాడిపోయిన ప్రతి సౌరభమ్ము కొరకు
కనుమొరంగిన ప్రతి హిమకణము కొరకు
బ్రతుకు బ్రతు కెల్ల కరగు బాప్సములు కాగి.
ఎట్లు కననేర్తు నా నాటి దృశ్య మేను?

చారి తల లెత్తు నింత సౌందర్యలవము
వదలిపోలేరు చంపెడువరకు వీరు !

మృదుల కరుణా మధురము నా హృదయ, మెవ్వ
రెరుగజాలుదు రే షుని యెట్లు నెపుడు !

చిద్రానితి

తుది మొదలు ...

తుది మొదలు లేని దా నాటి తొలి నిశీథ
పుం దమము;

అఖాత మయ్యది;

అందు దా

లేదు; మిణుగురేనియు కానరాదు;

ఒకండ

పొంచి యొదిగితి నే మూల మూల లందు

నాటి నిశీథ నీల గగనమ్ముపయిం

గనుమోడ్చు మేఘపుం

గాటుక కౌగిలింతల పెనంగి

సుకమ్ముగ నిద్రవోవు నీ

వేటికొ యొత్తిగిల్లి, తరశేక్షణ!

నూత్న వియోగ శోకపుం

జాటున స్రుక్కు దీను కవినా

వసురాగము మోసు లెత్తగాన్.

నీ కనుచూపుచీకటుల నీడల
 నా యెద నిల్వలేదు, పే
 రాకలి గొన్న నా బ్రతుకునందు
 త్వదీయ మనోజ్ఞ హాసరే
 ణా కమనీయ కాంతిసుధ
 కాల్యలు కట్టగలేదు, కాని యే
 మో కలగున్ మనమ్ము
 వలపుం దమకమ్మున ని స్తలంచినన్!

నవసి త్వదీయవనౌ కరమృతాశము
 వీణీయమీద మూగయై
 యవశత వాలెన్!

అనలమై దహియించు విషాదబాధ డి
 ల్గ వడెనొ నీ మనోజ్ఞ మధురమ్ముగు కంఠము,
 కారువిచ్చు వే
 నవి గళ మెత్తి పొడుటకు
 బాలని సోనవిధాన ప్రేయసీ!

నవ నవ వసంత ...

నవ నవ వసంతవరణముల నొట్కమ్ములా
భవ దమ్మత లావణ్య వనన విలసనములా
మెరపులై విలుపులై
మెరవినవి! వరికినవి!

దిశల బడి వరువు లిడు కిరెంపు బడుగులో!
తుది వీడుకొలుపులో ముదునలి నిరాశలో!
నీడలై జాడలై
వెరవినవి! వరవినవి!

నా బ్రతుకు నేడు నందనలైత్రవన మౌవో!
ప్రాభాతగగన పూర్వప్రాంగణ మ్మౌనో!
వెర దొలగు జీవమో!
మరపు విడు తేజమో!

నడక నెరుగని తేనె, ఎరక యెగురని తావి.
కయిసేసుకో లేక కలతవడు సోయగము,
పొట్టయై పక్షియై
అశయై హాయియై

దెనదెనల మీరునో
దివ్యపద మంటునో!

కదలు వేకువకనుల నిదుర వెదరెడు వేళ,
మాయు ప్రతితారకయు ముప్పుకల యౌ వేళ,
అలము స్వప్నము లొక్క వెలుగు రూ పౌ వేళ,
వేరితివి నా జీర్ణజీవిత ప్రాంగణద్వార మా వేళ...
ఓ వసంతవిలాస మాధుర్యమా!
ఓ యుషాకల్యాణ లావణ్యమా!

నేడు నా జీవితముకూడ నిర్జరాంగ
నా దరస్మిత మయి ప్రపంచాలు ప్రాకు!
పిలుచు నీరేడులోకాల ప్రేమకొరకు!
వరపు నా హృదయము భరాభరములకును!

ఈ నవా బ్దాగమమ్ముతో ...

ఈ నవా బ్దాగమమ్ముతో ఈ కిశోర
మధుర కలకంఠమునకు హేమంత మెడలి
గొంతువెర వీడెనేని, హృదంతరమున
దాగి యొదిగిన ప్రేమగీతాల రుచుల
నొక్క బొకటె నీకయి విప్పుచుండు నకియ!

ఎరిసికొనిపోవుచున్నవి వీని యమృత
గళ రవమ్మున కపుడె పక్షములు వెలియి!
ఎగసికొనిపోవు నారు లెవ్వ రెగురలేని
వ్యష్టనీమల కూహప్రపంచములకు!

నీ వొకర్తుక వానిపై నిదుర గొమ్ము;
వల్లగా పోదు వెబటి కెచ్చటికొ గాని;
ఇపు డపుడు నీవు మేల్కొంతువేని, వీని
పాటరెక్కలరొద వినంబడును నీకు;
అంత జ ల్లను నీ బ్రతు కంత; మరల
ఒత్తిగిలి హాయి గన్ను మూయుదువు నీవు!

నానుమాత్రము గాన మున్నంతవరకు
 వాలుచాలు నీ ప్రణయవిశ్వాస మొకటె,
 మోసికొందునా నా గీతములను నిన్ను!
 మూగవోదునా రాయియైపోయి విరము!

చెరిచెరి

నా హృదయమందు విశ్వవీణాగళమ్ము
భోరు భోరున నీ నాడు మ్రోతవెట్టు ;

దశదిశాతంత్రు లొక్క సుధాశ్రుతిని బె
నంగి చుక్కలమెట్లపై వంగి వంగి
నిలిచి నిలిచి నృత్యోత్సవమ్ముల చలింతు.

వెలుగులో యమృతాలో తావులో మ రేఖ
కురియు జడులు జడులు గాగ, పొరలి పాడు
కాలువలు గాగ, పూర్ణకల్లోలములుగ ;
కలదు నాలోన క్షీరసాగరము నేడు !

చారి చొరకని నా గళద్వారసీమ
తరగహస్తాల పిలుపుతోందర విదల్పు!
మోయలే నింక లోకాలతీయదనము!
అలపింతు నానందతేజోంబునిధుల!

ప్రేయసి! చలియింపని నీ
వేయి వేయి కీలింపుము

వలియించెడు నా కంఠము
నిలిచి నిలిచి పాడగా!

ఈర్వశీ! ఈర్వశీ! నాతో
ఈహాపర్ణాంచలముల
మెర పెరుగని కను మూయుము!
తిరుగరాని దొరకతోని
శిశువల శిశు రోజ్జ్వల
హిమవీరాగ్రమున కెగసి
శిరము లెత్తి కరము లెత్తి
కురియింతమొ వినిపింతమొ,
మేలుకొనిన శ్రుతు, అనంత
కాలమె వికసించి వినగ,
గంగా వచ్చిత్రకాంతుల!
యమునా శీతలమధువుల!

కలువపూ బ్రతుకులో కనుమోడ్చు వెన్నెల
కాలానలం వైన గతి యేమీ!

నిరుపేద రెల్లులో నిదురించు సెలయేరె
కల్లోలమే యైన గతి యేమీ!

చలువతెమ్మెరజాణ చలచిత్తుడే కాని
మాలతీలతిక కీ మమతకొగిలి యేలా?
అగడమ్మే కాని మూగవేణువుగొంతు
మ్రోగునో హృదయమ్ము రాగిల్లు వరకేని!

నిదురలో న్వప్పాల కదలికే బరు వైన
కల రెల్లు కను విచ్చి కాల్చు నా గతి యేమి?
బ్రతుకులో భావాల పరిమళమే బరు వైన
భావాలే పరువమై బ్రతుకు నా గతి యేమి?

వివురాకు తెరలనే విన్నవోపును కాదె,
విరజాజిమ్మొగ్గనే విరియు మంటా రేమొ!
చదలేటి నీలాల ఝరులలో తారయా?
నటియింప నేర్చునా? నవయింప నోర్చునా?

ఈ నడికి రేయి...

ఈ నడికిరేయి వెన్నెలయెడ చలించు
 పిలు పెదో 'నా సఖా' యని వేగిరించు ;
 అవలమై కాల్చు నిశ్శబ్దమునె; కలంచి
 వరుష లెత్తించు కడల నా బ్రతుకు నివుడు !

ఎన్ని మారులు సవరించుకొన్న చూపు
 తొలగ వేమో యలము నేమో నెల మొగాన
 వెదరునే వెదరి వెదరి వెలియకురులు
 తాళిగా నీలమేఘ నిశ్వాసము లటు !

నా కొరకె బాచు సఖికంతనాశమందు
 మ్రోగక చలించి బెరవడ్డ మూగబాధ
 ఎటు పిలుచు నన్ను ఆ చూపుటిరుల ; కనులె
 పలుక నేరక విడి విడి వగులు నేమో !

అయ్యయో! ఈర్వశీ విషా చార్ద్రమూర్తి
 ఈ నిశీథాన, నా హృదయాన, నిండె,
 పూర్ణిమా శుభ్రయామిని దొగ్గువోలె
 ఈ యెడదవోలె కాలిపోయినది నేడు.

ప్రపంచానభి! నీ సుదూర తల్పమున సుప్తి
కట కలలు రావు, కలుగదు కలవరింక,
వేగిపో దిట నీ కయి వేలు రేలు
బ్రతుకు బ్రతు కెల్ల ఒక్కనేత్రముగ కాది!

చిరునవ్వు

మమవ మస్తక ...

మమవ మస్తక మకుట మాణిక్య రాజ్జి! నీ
వెలుగు నూ పొక రేయి వికసించి వాసించి
మిలమిలా తళతళా మెరసినది కురిసినది
ప్రాతాళ భువనాంత పరిసర తమస్సులకు!

పోలాహ లాంధకా రానల జ్వాల యై
కను మూయనే లేని కాలి పోనే లేని
ఈ నిరాశావేదనా సగ్గుజీవిపై
నిలిచినది. పులకలై పులకలై పూచినది!

కరుణచే వలపుచే తరళ మైనా వీవు
విడియాన నిరులలో బడి యేడ్చినా నేను;
ఓరగా ఓరగా నొరుగు నింద్రుని శిరసు
విడిపోయి దిగిపోయి పడినావు నా మ్రోల!

వైకుంఠ మృదుకంఠ వైజయంతీమాల
తెగె నేమొ దిగబారు జగము లన్నీ చాటి!
మరది సౌదామనిగ తరళ మధు ధారగా
ఈశ్వ రాలోకమే యిటు వెడలెనో నేడు!

మూతవడనే లేని ముక్కోటి దేవతల
కనుతారకలు కోరకములై సుమము లయ్యె!
ఓసరిలి యొండొరుల నొరసికొని విరుగబడి
దిశ లంట వీకటులు నిశయే దివస మయ్యె!

అకాశ నీకతాళి నడగి ప్రాకు నవంతి
మూడు లోకాలలో మ్రోయు పుణ్య మ్మయ్యె!
నరకలోకపు టింట నవయు శోకతమస్సు
వెలుగు నమ్మత మ్మయ్యె! పీని భాగ్య మ్మయ్యె!

మఘవ మస్తక మకుటు మాణిక్య రాశిలో
మరుగు హృదయమ్ములో మండు జీవితములో
మాత్ర మా నమయాస మనకగా మనకగా
మొయిలు కాటుకనీడ ముసురుకొనెనో...

పాపము!

కలుగునా ...

కలుగునా నాకు నీ వియోగమ్ము నకియ ?

వాలు నీ కనురెప్పల జాలిమాపు
లల్ల దిగజారి దిగజారి, అమరనాథ
కంఠమాలా నుమదళాలు గాగ, గగన
వాహినీ నీర జాళినీ పక్ష నీల
నాట్యములుగ, తారా తోరణములు గాగ,
నింగి నీడల మెట్లుగా, నీలి మొయిలు
జీలుగువిరుపులుగా, పులుగులుగ, నలరు
లుగ, నలలుగా, కలలు గాగ, సొగయబోని
వినీవికోని వింతవలపు వేడి వేడి
తొందరల పరువుల నెంత తూలి తూలి,
ఎంత దిగజారి దిగజారి, ఎంత వెదకి
వెదకి పడినవో, పెంధూళి కదల లేక
వెలుగు లేక యెగుర లేని వీని కనులె
లలు గాక ; వదలని కౌగిలి పెనంగ
బెదరు గాక లజ్జా గాధ వేద నాన్ని !

వదలునా యెట నెదు రేగి వెదకు వలపు !
కలుగునా నాకు నీ వియోగమ్ము, నకియ !

ఏను నిద్దురవోదునో ...

ఏను నిద్దుర వోదునో యేమో, కరుణ
సెలవు గైకొన కేగగా వలదు ; ఇన్ని
నాళ్ళ యెడలేని యెడబాటు నా నిరీక్ష
ణమ్ము బరువులు బరువులై నయనయుగళ
మయ్యో, దిగలాగు నిద్దురమరపులకును.

ప్రియతమా, ఇక నిదురింతు పిలువతోకె,
బాసిపోకు నిర్భాగ్యపు బ్రదుకు చాటి!
ప్రియతమా, పొరలి పొరలి మొయిను లేవో
మేలుకొననీవు రెప్పల వాలి యదిమి!

ఎటు లెగసి యెగసివడుదు ! ఎటులు వేల
కేల నిన్నంటి యదిమికో తూలిపోదు !
అబ్బ ! నా బ్రతుకంట నీ యడుగుదోయి
నావ, ప్రియతమ శృంఖలమై పెనంగ,
దిక్కుమాలిన యెడద బంధించలేను!

ప్రియతమా, నిను వదలికోలేను, నిదుర
కడలియై కాటుకై కనుగవ నడంచు!
ప్రియతమా, వీడిపోకోయి, వీడలేని
నా మమతచిచ్చు కునుకునా నన్నుబోలి!

చిరునవ్వు

కలగు సుషుప్తి ...

కలగు సుషుప్తి నొత్తిగిలగా

వడి లేచు ప్రభాతకాల :

తల హృదయంపు టూరువులు తాక,

నిగా నిట లాంతనీమ శ్యా

మల లలి తాల సాలకలు

మందముగా నటియింప, రాచెన్

యలసెన్ నృప్తి మొం డవళయై

వడె నా కనురెప్ప సెజ్జలన్.

నిన్న రాతిరి వికురంపు నీలికానల

జారివడిన నృప్తిమ్ము నిజమ్ము, యేమో!

కోమ లామోద కౌముదీ కోరకమ్ము!

సుర విలాసవతీ ప్రేమచుంబనమ్ము!

నిదురపొదిగిళ్ళ మెయి మెయి నొదిగి యొదిగి

వెడలినా మంట నందనవీధు లంట,

ఎరుగరాని దెదో కోర్కెబరువు వలన

తడబడి పెనంగు సోమరినడలు నడల!

అప్పుడు కావలి మొగసాల నా వనాన
నగికుమారుల హెచ్చరికలును లేవు;
అందు అంతఃపురాలలో వలపు బెడద
నెగయబోదు నిడుదయూర్పు సెగయు కూడ.

మందాకినీ మందమంద గీతానంద
మధు మాధురీ శీత అహరీ పరిష్కంగ
మందు పులకించి, పుష్పించి, జీవించి యా
నంద నారామ మా వేళ నిదురించు.

రాసులుగాగ నేలవయి రాలుచు
పూవుల దూదిచారులే
వేసి నిశా నమోరణము వీలుచు
తావుల పారునేరులే
వోసి, సుకమ్ముగా నిదురవోవు
లతా లలితాంగి నోరుకం
దానితి మంట : ప్రేయసియు
నా కయి గైకొనె నంట అగగాన్ !

ఎదురుగా నిల్చి యెద నెద నదుము కొనెనొ,
కనులు కన్నుల కొగిలి కరగ గనెనొ,
రెప్పపాటు తెర యయి నా హృదయపుటము
వెరచి నిలిచిన దొక బాష్ప తరళకణము!

మాయు నిశీధి కుచ్చెళుల మాదిరి
ప్రాకు వనీ మహిజపుం
జాయల కోమల ప్రణయ చంచలయా
వతతీ నతీ గతిన్
ప్రేయసి వాలి, నిండు తెలివెన్నెల
వన్నెల మల్లెపూవులన్
దోయిలి నింది, నా చరణధూళుల
నెదల నుంది జాలిగాన్ -

“ప్రియతమా, దాసి యక్షయ ప్రేమసేవ
కీ లతాంతాల మొత్తాలు వాలు నోయి?
నింగి మూలలె నీలి వందిళ్ళు వరవి
యెంత తెలిమల్లెకోట వేయింపినానా!”

అడుగుల నడంగి జీవిక నరయ లేక
పీలుచు సెలయేటి నిస్సృ హోవృలిత కంక
కరుణ మాలింపగా లేక కరగ లేక
యవల పాషాణ హృదయ మే మానా, వైవ?

కోరిక లెల్ల ధూళి వడ

కోల్పొడి దిక్కుల శూన్యదృక్కులం
జీరి, యెటో వృథా శిశిర

జీవితభారము బుచ్చుచున్న ధూ

మీరుహ మేను : నా మొరడు మేన
 నవ ప్రసవాల జాలులే,
 దారలు దారలై పడము
 దాక హిమాంబు తరంగ పాగులే !

కనుల వికసించునేగదా గగన మలమి
 వెలియ నాటిన తోటలో నలరు లేమొ !
 కాక నా పాదముల మున్నకమ్ము తోడ
 పూజకై పొరదోసిన పూవు లేమొ !

విడని వానన పదములు విరులై యయ్యె :
 అననమ్మున నశ్రులే యార వయ్యె :
 నిలిచినాడ నేటికి కూడ తొలి వనంత
 కాలపు ప్రభాత తరుణ వృక్షమ్ము కరణి !

నా వలెనే ...

నా వలెనే యాత డున్నత బాహులి,
అగికోలేడు రేగు నూహల నాకింత!
ఎట్టి నిశినే నదరిపోవు నెగనివడును!
ఎన్ని చుక్కలపాటు లెన్నెన్ని మెరపులు!

ఇంత విరుగీతి యెద వేగిరించునేని
పొడుకొనును తాండవనృత్య మాడుకొనును;
మస్తక మ్మోరగా వంచి మిన్ను మిన్ను
వేయికే లాడగా వ్రాసివేసికొనును!

ఏ నెరుంగుదు నా వలెనే యతండు
పొటవదములకై నిత్యవధికు డయ్యె!
ఏ నెరుంగుదు నా వలెనే యతండు
వ్రతి పదమ్మున శీతల స్వాదు మధు తు
షారముల పార్శ్వముల విరజిల్లు వేగు!

౪ మిడిసిపాటు ...

ఈ మిడిసిపాటు నీ మోల నేల తేనె
తేల విను కేని లేని యీ పాట కిప్పుడు?
నంత విష రిచ్చి యంత హేమంత శృంగు
లాల బంధింతు మూగతనాల గొంతు!

స్వామి! నూత్న వనంతజీవ వ్రవా?
పల్లవమ్ముల రుచులె నా బ్రతుకుచీర
కోసి తీయదనమ్ములు వోసి నపుడె
వెడలిపడలేద! యొక యడు గిడగలేద!

మూడులోకాల చరువుల మోత నడగి
యడగి విడికెను గద అంధజడము తాను!
ఓయి గాయకసార్వభౌమా! యి వేటి
తగని త్రుళ్ళింత వెలితిన్మత్యమ్ము లోయి!

అవధరింతువు ...

అవధరింతువు వ్రతి దివ సొంతమందు
 నిత్యనూతన తాండవనృత్య కేళి,
 ఓయి నటరాజ, తల లైన నూప లేక
 భువనములు దుర్బ రానందమున నడంగ.
 అప్పు డాహంబలముల నతిశయింపి
 పొరలు నమ్మతరనంపు మాధుర్యులలోన
 కొట్టుకొని పోవు, స్వామి, నా హృదయీ
 తమ్ముగూడ దారియె లేక తనివి వోక!
 అంత నే వెర్రినైపోదు నయ్య; నిన్ను
 చోలి పొడచోవుదు; నిన్ను చోలి నాట్య
 మాడచోవుదు, లజ్జ చోనాడి; కాక
 యింత దాహమ్ము దహియింప నెటులు మనదు?
 ఏ విధాన సౌందర్యరసైకజీవి
 నిలువ నేరుతు నిట నొక్క నిముసమేని
 మామకీన జీవిత శుష్కమార్గముల త్వ
 దీయ పాదమంజరముల్ మ్రోయకున్న!
 అటతో పాటతో నేర్చినట్లు దేవ,
 ఎనుకూడ నీ వలె నటియింప నిమ్ము
 ఎడతెగనియూత నెట్లా పొగించువరకు!
 ఎట్లా నీ దర్శనమ్ము సాధించువరకు!

ప్రథమపాద సూచి

కృష్ణవక్షసు - ప్రవాసము - హర్షము

పుట

అప్పుడు గొంతెత్తి యేడ్చినాను: అప్పుడు నన్ను	90
అవధరింతువు ప్రతి దీక్ష పాఠక మందు	150
అకులో అకు నై పూవులో పూవునై	1
అమె కన్నులలో నవం తాంబరంపు	123
అ యనాద బాధిక ప్రీయురాలు నాకు	125
ఇది నితాంత తమఃకాంత మిది దరిద్ర	98
ఇది విధాత మహోత్సవ మ్మేమో ! ఇదియు	115
ఇది వచ్చుచున్నాను ప్రీయురాలా !	82
ఇన్ని కల్పాలు కాలు నా యెద నడంగి	116
ఇప్పుడు ప్రళయమ్ము క్రమ్మిన దేమో ! కాక	91
ఈ నడికిరేయి వెన్నెలయెద నలించు	137
ఈ నవా భాగమమ్ముతో ఈ కిశోర	132
ఈ నిశిత మువ్వమ్మున నే నాకంఠ	64
ఈ వయనపుం దెరువు ఇరు దెనల శరసెత్తు	93
ఈ మిడిసిపాటు నీ మ్రోల నేల తేనె	149
ఎంత బరు నయ్యెనో గాని యెడద వెలికి	54
ఎట్లు ని న్నూహ నేయుటో యెరుగలేక	67
ఎదలోపలి యొకలో, నె	124
ఎన్నడో మీరు పాడిన దీ తనంత	77
ఎన్ని యెన్ని నిశ్చానము లెగడినవియో	106
ఎవరోహా, ఈ నిశిధి నెగసి, నీడ వోలి నిలిచి	110
ఏది పని యిది లోకమా ! హృదయ దళన	47
ఏద జనిన మనోహరి జాడ లరసి	35

ఎది నీ కిత్తు నందువా హృదయవాద !	96
ఎను గాటంపు నిద్దురలోన మేను	95
ఎను తొలుత నే గూడెని లేవి పులుగు	105
ఎను నిద్దుర వోడునో యేమొ, కరుణ	142
ఎను మరణించుచున్నాను : ఇటు నశించు	108
ఎను మీ వలెనే కంఠ మెత్తి పాడ	61
ఎ నెరుంగుదు విరనూత వాసురాగ	73
ఎ మనోహర సీమలం, దే వవిశ్ర	72
ఓ మానవోత్తమా ! ఓ వీర మూర్ధన్య	87
ఓయి పంధ్యా నమీరణా, రేయి తోడ	57
కన్నీటి కెరటాల వెన్నె లేలా ?	53
కలగు సుఖప్తి నొత్తిగిలగా	144
కలుగునా నాకు నీ వియోగమ్ము పకియ ?	141
కలువ పూ బ్రతుకులో కనుమోర్పు వెన్నెలే	136
కలుష దుర్ధాంత పంక సంకలిత కుహర	71
కాలమే వసిపాప కనువిచ్చిన యుషస్సు	119
కిలకిలని నవ్వు వెలులతో కలసి మెలసి	38
క్రొర్య కొటిల్య కలుష పంకంబు వలన	32
గుత్తునా యని జాతి ముత్యార్	26
చల్లగా నున్న దీ సుప్రకాంత వేళ	83
చిన్నిపూవే వాడెనా	46
“జయము, జయము !	74
జిలుగు వననాల మణిమ యొక్జ్వల మనోక్	8
తమి చిగిసిపోవు నొక్క పంధ్యావసాన	126
తరుణ శృంగార మధుర మాధవుడ వీవు	xvi

తలిరాకు జొంపముల నం	18
తియిరంత తారకా కుసుమముల తాల్పు	3
తుది మొదలు లేని దా నాటి తొలి నిశిత	128
దారు లన్నియు మాపె దళదిశలు ముంచెత్తి	88
దినము దిన మెల్ల నైదాపు తీక్షణ భాను	56
నన్ను గని యేరు జాలి జెందంగ వలదు -	60
నవ నవ వనంత చరణముల నాట్యమ్ములా !	130
నవ వనంత శుభోద యానంద వశత	48
నవ వికస్వర దివ్య సౌందర్య మూర్తి	16
నవ్య మోహన కోకి లానంద గీతి	43
నవ్వి పోదురు గాక నా కేటి సిగ్గు ?	5
నా కతిన పాద శిలల క్రింద బడి నలగి	113
నా కుగాదులు లేవు	98
నాకు మరణమ్ము వల దనినాను, కాని	79
నాటి తుదినందె వీకటి కాటుకల వి	80
నాడు గొంతెత్తి మీరు గానమ్ము జేసి	76
నాడు 'శాఫో' విరహ కంఠనాళ వేణు	117
నా వివాసమ్ము తొలుత గంధర్వలోక	103
నా వలెనె యాత డున్నత భావశాలి	148
నా విరుల తోట పెంచికొన్నాడ నొక్క	44
నా హృదయ మందు విశ్వవీణా గళమ్ము	134
నీ కనురెప్ప కొనల నొక	59
నీలాశ్ర సరసిలో నిందు జాతిల్లి	25
సునుమమ్ము లేదున్న కొనలపై పోనల	121
పక్షి నని పాడగల నని ప్రణయ వీధి	49

పొడుపు మలపయి బంగారు మ్రొగ్గులుంచి	శుభ
ప్రణయ మలయాని లోర్మికా చతులి మాగు	29
ప్రాజ్య పీతపురి మహారాజ్య భాగ్య	34
ప్రేయసీ ! ప్రేయసీ ! ఓ యమావాస్యా త	78
ప్రేయసీ, ప్రేయసీ ! ప్రయుడనే ప్రేయసీ !	99
మమవ మస్తక మకుట మాణిక్య రాజ్ఞి ! నీ	37
మలయ సమీర బోర్మికల	139
మలిన బాష్ప మౌక్తికమ్ము	12
మింట నెవటనో మెరయు మక్కల	69
మీ పవిత్ర యగో నిర్మ లావ గాతి	51
మీరు మనసారగా నేడ్వనీరు నన్ను -	75
రంగురంగుల సొగసు వీరల ధరించి	62
రెక్కలం రాల్చి పరతెంచు లేలతాంగి	17
వింతగా దోచు నాదు జీవితము నాకె !	58
వినరా వీ విభావరీ	9
విరిసి విరియని క్రొవ్విరి సరయుటకును	101
వెదకి వేసారి నా వెర్రి బ్రతు కెపుడేని	33
సంజ ముద్దు మొగంబు కెంజాయ గప్ప	94
సందె కెంపులు లోక మెల్లెడ	28
సౌరభము లేల విన్ను వుప్ప ప్రజంబు ?	10
స్వచ్ఛ మైనట్టి ప్రణయంపు సలిలధార	30
స్వాదు నంగీత కలనా లస ద్వివంచి	42
హృదయనాళము తెగియె, నా హృదయ ధనము	69
హృదయ వనజాత సుమ	40
హేమ మణి రత్నగణ మేల లేమ, మనకు ?	50
	31

ជីវិតស័យ

vaaraibhaonline online reading room